

Jaarrapport 2019

Inhoud

Voorwoord	3
Managementsamenvatting	4
Lijst van de afkortingen	4
1. Rapportering over de uitvoering van de strategische en operationele doelstellingen	5
Het Ondernemingsplan 2019 en de opvolging ervan	5
SD 1. We ontwikkelen en beschermen de natuur	6
OD 1.1. We voeren het Europees beleid inzake biodiversiteit uit	6
OD 1.2. We maken ruimte voor natuur	11
OD 1.3. Samen met partners werken we aan betere natuur	17
OD 1.4 We voeren een gericht handhavingsbeleid m.b.t. de natuur- en boswetgeving	20
SD 2. We zorgen voor een intensere natuurbeleving voor iedereen	21
OD 2.1 We zetten in op de verdere ontwikkeling van het bestaande belevingsaanbod	21
OD 2.2 We brengen de mensen bij de natuur	22
OD 2.3 We zetten natuur in voor het welzijn van de mensen	23
SD 3. We zorgen voor duurzame benutting van natuur	24
OD 3.1 We optimaliseren de bestaande Natuur en Bos-producten met het oog op een betere valorisatie	24
OD 3.2 We realiseren nieuwe producten die inkomsten genereren die we opnieuw investeren in de natuur	25
OD 3.3 We zoeken partners om via cofinanciering gezamenlijke doelstellingen te realiseren	26
OD 3.4 We stellen onze gebouwen en terreinen ter beschikking van derden zodat zij meerwaarde kunnen creëren in de natuur	27
OD 3.5 We dragen via natuurgebaseerde oplossingen bij aan het behalen van de klimaatdoelstellingen	27
2. Rapportering over de uitvoering van de beheerdoelstellingen	29
Beheerdoelstellingen	29
Klanten	29
BEH 1.1 We zijn voor iedereen vlot bereikbaar	29
BEH 1.2 We bouwen een gedifferentieerd klantenbeleid uit	30
BEH 1.3 We gebruiken heldere taal in alles wat we doen	30
Interne processen	31
BEH 2.1 We maken de Natuur en Bos-strategie intern en extern helder	31
BEH 2.2 We besteden onze middelen aan de juiste prioriteiten en met het beste resultaat	31
BEH 2.3 We optimaliseren de interne dienstverlening	32
BEH 2.4 We maken Natuur en Bos digitaal waar nodig	32
BEH 2.5 We houden de risico's onder controle	33
BEH 2.6 We zetten in op innovatieve projecten en processen	33
BEH 2.7 We zetten in op maatschappelijk verantwoord en duurzaam ondernemen	34
BEH 2.8 Internationale samenwerking	35
Onze mensen	36
BEH 3.1 We zetten in op leiderschap en vakmanschap	36
BEH 3.2 We zorgen dat medewerkers veilig en met goesting komen werken	36
BEH 3.3 We werken aan een cultuur die past bij onze doelstellingen	37
3. Doelstellingen opgelegd door regeringsafspraken	38
Aanbevelingen Audit Vlaanderen	38
Personeelsbesparingen en Kerntakenplan	38
Klimaatdoelstellingen	38
4. Budget 2019	39
5. Kencijfers en indicatoren	40

Voorwoord

Wat vliegt de tijd.

Het lijkt nog maar heel recent, het moment waarop ik het voorwoord schreef voor ons jaarrapport 2018. Toch is het jaar al terug voorbij en zijn we zelfs al goed uit de startblokken van 2020 geschoten.

Door de snelheid van de tijd, vergeten we soms wel eens te kijken naar de essentie van wat we doen. De essentie van onze organisatie. Wat mij betreft is dat makkelijk samen te vatten in het woord 'bezieling'. Een organisatie met bezieling als de onze bezit zelfkennis en creativiteit.

Vertaald naar ons is zelfkennis vooral weten waarmee we bezig zijn. Onze knowhow over natuur en bos. Die zelfkennis zit in onze vakmensen. Wij zijn vakmensen van de natuur. Onze beslissingen, motivaties, vergunningen, natuurbeheerplannen... zijn allemaal onderbouwd met zelfkennis door vakmensen. Noem ze gerust het geweten van onze organisatie.

Bij creativiteit denk ik aan de oplossingsgerichtheid waarmee we werken. Wie bij Natuur en Bos werkt, denkt meer in oplossingen dan in problemen. Ziet achter elke tegenslag een nieuwe uitdaging zit. We hebben een basishouding die positief en enthousiast is. Cruciaal om vooruit te gaan en door de bomen het bos te blijven zien.

We hebben het afgelopen jaar weer een scala aan realisaties tot een goed einde kunnen brengen. Door hard te werken. Door te luisteren. Door goed samen te werken. Met elkaar en met partners. We kunnen opnieuw fier en voldaan terugblikken op magische momenten. Daar zal je in dit jaarrapport alles over kunnen lezen.

Wanneer we door deze mooie resultaten gaan, mogen we niet vergeten dat het allemaal niet zo evident meer is. Het is niet evident als er geen vervanger komt als iemand het team verlaat, het is niet evident als je vakkennis in vraag wordt gesteld en het is zeker niet evident als die vakkennis open en bloot wordt aangevallen.

En dat laatste klinkt steeds luider en luider, via social media en anoniem. Bomen kappen om aan goed bosbeheer te doen', dat wordt niet door iedereen zo begrepen. Jammer genoeg blijft het debat niet enkel inhoudelijk maar ook persoonlijk. Bosbeheerders werden aangesproken, lastig gevallen... er wordt getwijfeld aan onze kennis, integriteit. En dan zit je in de ziel van onze organisatie.

We voeren zo goed en zo getrouw mogelijk de beslissingen van de Vlaamse Regering uit. Hierbij dienen we de belangen te vertegenwoordigen van alle doelgroepen. Belangen die vaak tegenovergesteld zijn.

Bij Natuur en Bos van de Vlaamse overheid doen we veel en werken we hard.

Samen met jou. Als partner.

Marleen Evenepoel
Administrateur-Generaal

Managementsamenvatting

Dit jaarrapport schetst een beeld van de uitvoering van het Ondernemingsplan 2019 van Natuur en Bos van de Vlaamse overheid. Ook de resultaten van Natuurinvest zijn hierin opgenomen.

De beleidsmatige werking is opgebouwd rondom drie strategische doelstellingen, die kernachtig verwoord, betrekking hebben op de biodiversiteit op zich, de beleving van natuur en de valorisatie ervan.

Deze doelstellingen zijn gebaseerd op vijf pijlers – de vijf P's: people, planet, prosperity, peace, partnership. Via deze doelstellingen wordt ook uitvoering gegeven aan de 2030 Agenda voor Duurzame Ontwikkeling van de VN, die ook door de Vlaamse Regering onderschreven werd. Daarnaast zijn er ook de beheerdoelstellingen, die aangeven op welke manier onze organisatie zichzelf verder wil uitbouwen tot een performante, klantgerichte en transparante organisatie en dit alles in functie van de noden van de maatschappij.

Zowel de strategische beleidsdoelstellingen, beheerdoelstellingen en de door de Vlaamse Regering opgelegde afspraken komen aan bod in dit jaarrapport.

Kencijfers en enkele sprekende grafieken zijn opgenomen doorheen het document en in punt 5.

Voor een goed begrip is het aan te raden het Jaarrapport 2019 samen te lezen met het Ondernemingsplan 2019.

Lijst van de afkortingen

- ANB:** Agentschap voor Natuur en Bos
- AIV:** Agentschap Informatie Vlaanderen
- AGNAS:** Afbakening van de gebieden van de natuurlijke en agrarische structuur
- AVES:** Entiteit adviezen, vergunningen, erkenningen en subsidies
- AWV:** Agentschap Wegen en Verkeer
- BRV:** Beleidsplan Ruimte Vlaanderen
- EFESC:** European Forestry and Environmental Skills Council
- GGW:** Entiteit Gebiedsgerichte Werking
- IHD:** Instandhoudingsdoelstellingen
- INBO:** Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek
- SBP:** Soortenbeschermingsprogramma
- UBBHP:** Uitgebreid bosbeheerplan
- HPG:** Harmonisch park- en groenbeheer
- SD:** Strategische Doelstelling
- OD:** Operationele Doelstelling

1. Rapportering over de uitvoering van de strategische en operationele doelstellingen

Het Ondernemingsplan 2019 en de opvolging ervan

Het ondernemingsplan 2019 van Natuur en Bos zag er anders uit dan de voorgaande jaren. Om klaar te staan voor een nieuwe legislatuur, werd de strategische koers van onze organisatie tegen het licht gehouden. Tegen de achtergrond van de maatschappelijke trends, de verwachtingen van de klanten en stakeholders en van de gewenste positionering werden de strategische en operationele doelstellingen voor 2019 geactualiseerd.

Dit werd visueel vertaald in een strategiekaart 2019.

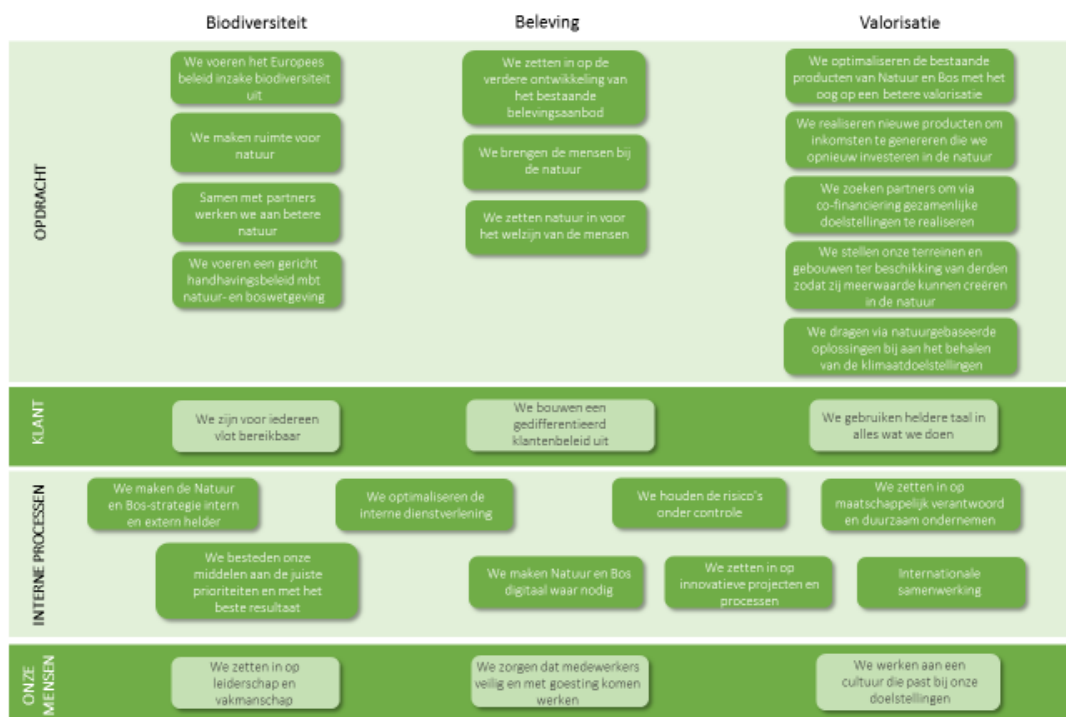
De beleidsmatige werking van Natuur en Bos is opgebouwd rond drie strategische doelstellingen, die, kernachtig verwoord, betrekking hebben op de biodiversiteit op zich, de beleving van natuur en de valorisatie ervan.

Via deze doelstellingen wordt uitvoering gegeven aan de 2030 Agenda voor Duurzame Ontwikkeling van de VN, die ook door de Vlaamse Regering onderschreven werd. Deze doelstellingen zijn gebaseerd op vijf pijlers – de vijf P's: people, planet, prosperity, peace, partnership – en moeten op een harmonieuze wijze gecombineerd worden. Daarnaast zijn er ook beheerdoelstellingen, die aangeven op welke manier Natuur en Bos zichzelf verder wil uitbouwen tot een performante, klantgerichte en transparante organisatie; dit alles in functie van de noden van de maatschappij en met aandacht voor het welzijn van onze medewerkers.

De realisatie van de strategische doelstellingen gebeurt via projectwerking en via de reguliere beleidsprocessen. Waar mogelijk werden indicatoren en mijlpalen gekoppeld aan de doelstellingen. De vorderingen worden doorheen het jaar nauw opgevolgd door de directieraad.

Hierna volgt, per doelstelling, een inhoudelijke toelichting gevolgd door een beknopt overzicht van de activiteiten en realisaties in 2019.

Strategiekaart 2019 Natuur en Bos

SD 1. WE ONTWIKKELEN EN BESCHERMEN DE NATUUR

OD 1.1. We voeren het Europees beleid inzake biodiversiteit uit

OMSCHRIJVING VAN DE DOELSTELLING

Deze doelstelling spitst zich toe op het Europees Natura 2000-beleid en omvat drie luiken

1. De verdere uitvoering en opvolging van het IHD-programma;
2. De realisatie van het IHD-programma op het terrein (implementatie IHD's en SBP's).
3. Integratie van natuurbehoud in andere beleidsdomeinen

Hiermee wordt uitvoering gegeven aan delen van de Europese biodiversiteitsstrategie met name van:

Streefdoel 1: De Vogel- en de Habitatrichtlijn volledig uitvoeren

Streefdoel 2: Ecosystemen en ecosysteemdiensten handhaven en verbeteren

Streefdoel 3: De bijdrage van landbouw en bosbouw tot instandhouding en verbetering van de biodiversiteit verhogen

Streefdoel 6: Helpen het mondiale biodiversiteitsverlies te verhoeden

De OD 1.2 (ruimte voor natuur) en OD 1.3 (samenwerking met partners) zijn complementair en geven elk uitvoering aan onderdelen van de Europese biodiversiteitsstrategie. Deelname aan internationale fora onder BEH 2.8 (internationale samenwerking) draagt bij tot deling van kennis en expertise voor de uitvoering van de Europese biodiversiteitsstrategie.

In uitvoering van de visie 2050 van de Europese biodiversiteitsstrategie moeten de Europees te beschermen habitats en soorten, zoals opgenomen in het decreet natuurbehoud, tegen 2050 in een regionaal gunstige staat van instandhouding worden gebracht. De Vlaamse doelen zitten vervat in de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen (G-IHD). Deze zijn deels vertaald per speciale beschermingszone (SBZ) of groep van SBZ in specifieke instandhoudingsdoelstellingen (S-IHD). Voor de uitvoering van deze doelen heeft de Vlaamse Regering in april 2014 een taakstelling 2020 goedgekeurd. Deze taakstelling behelst dat 70% van de benodigde oppervlakte onder correct beheer wordt gebracht, dat een gunstige of verbeterde staat van instandhouding voor 16 habitats gerealiseerd wordt, dat een derde van de extra oppervlakte leefgebied gerealiseerd worden en dat een reeks prioritaire inspanningen uitgevoerd worden om de standstill te garanderen.

Complementair aan de gebiedsspecifieke aanpak wordt een gericht actief soortenbeleid gevoerd om de toestand van de Europese en Vlaamse prioritaire soorten te verbeteren. Dat zijn in totaal 145 soorten, waarvan voor 102 Europees te beschermen soorten natuurdoelen werden geformuleerd. Het uitgangspunt hiervoor is een leefgebiedenbenadering waarbij ook een optimale beleids- en gebiedsintegratie wordt nagestreefd.

Het eerste luik, **het IHD-programma**, omvat zowel het Vlaams Natura 2000-programma als de opmaak van soortenbeschermingsprogramma's. Het Vlaams Natura 2000-programma vormt het Vlaamse kader voor de realisatie van de Europese natuurdoelen en omkadert planmatig alle beleidsmatige inspanningen en gebiedsgerichte acties die in Vlaanderen in de eerste planperiode van 2016 tot 2020 geleverd zullen worden. Het beschrijft de te behalen doelen en de verschillende taakstellingen en acties die daartoe uitgevoerd moeten worden, zoals het verder optimaliseren van het

instrumentarium en de wetgeving, het opmaken van de engagementen en het opstellen van managementplannen. De evaluatie van het programma geeft aan welk deel van de taakstelling op Vlaams niveau in uitvoering is, en hoe de resterende taakstelling 2020 kan worden gerealiseerd. Het Life BNIP dat in 2016 van start ging, maakt hier deel van uit en levert hieraan op verscheidene vlakken een bijdrage.

Het tweede luik betreft de **actieve implementatie van de IHD** (dus het nemen van instandhoudingsmaatregelen) en de (acties van de) soortenbeschermingsprogramma's (SBP).

Om snelle vooruitgang te boeken en maximaal in te zetten op lokale samenwerking, wordt door Natuur en Bos sterk ingezet op gebiedsgerichte werking met een focus op projectmatige realisatie van de Europese natuurdoelen. Een belangrijke bijdrage wordt ook geleverd door de uitvoering van grote projecten, zoals het Sigmaphan, Life- en Interregprojecten en natuurinrichtingsprojecten. Voor de uitvoering van de SBP's wordt focus gegeven aan het screenen, verfijnen en planmatig integreren van de SBP-acties in het meerjarenplan implementatie IHD.

Het derde luik betreft de **integratie van natuurbehoud in andere beleidsdomeinen** om bij te dragen aan de implementatie van de IHD.

De implementatie van de IHD en van de SBP's vereist voortdurende afstemming en samenwerking met andere beleidsdomeinen. Via overleg en samenwerking wordt beoogd om landbouwpraktijken natuurinclusiever te maken en de inspanningen voor habitats en soorten die voorkomen in agrarisch gebied te versterken. Herstel van eco-hydrologie in het kader van PAS levert een cruciale basis voor de verbetering van de basisnatuurkwaliteit

vereist voor de instandhouding van habitats. Via het verlenen van adviezen, het goedkeuren van vergunningen en beheerplannen, het opstellen van beheerplannen voor de eigen gebieden en het verlenen van subsidies werkt onze organisatie maximaal aan het behoud en de uitbreiding van biodiversiteit in Vlaanderen. Met een vergunningverlening afgestemd op de ecologische vereisten van de in stand te houden habitats en soorten wordt voorkomen dat initiatieven, plannen of programma's in Vlaanderen het realiseren van Europese natuurdoelen zouden kunnen hypothekeren. Voor trekkende soorten van Europees belang wordt ingezet op grensoverschrijdende en internationale samenwerking, waarmee tevens bijgedragen wordt aan het mondiale biodiversiteitsbehoud.

De **rapportering** in 2019 van de staat van instandhouding van de habitats en de soorten van Europees belang, het Prioritair Actiekader PAF voor Natura 2000 en groene infrastructuur voor de periode 2021-2027, en de evaluatie van de uitvoering van de Europese biodiversiteitsstrategie in 2020 zullen deel uitmaken van de voorbereidingen van de post-2020 strategie voor biodiversiteit op EU en mondiaal niveau.

RESULTAAT 2019

• Instandhoudingsbeleid

Ter realisatie van de IHD werd het Vlaamse **Natura 2000-programma** opgesteld, waarin de taakstellingen, maatregelen en het budgettair kader van de IHD, zijn gebundeld. De uitvoering van de 36 acties loopt. Het dashboard voor IHD wordt verder ontwikkeld. Elke 6 jaar wordt het resultaat van het Natura 2000-programma gemonitord. Er wordt in deze

© Ernesto Zier

oefening een afweging gemaakt van de status van alle Europees te beschermen soorten en habitats. De resultaten van deze monitoring zijn samen met de stand van zaken van de uitvoering van het Vlaams Natura 2000-programma opgenomen in het eerste (ontwerp van) voortgangsrapport Natura 2000.

Als voorbereiding voor de Europese begroting werd een nieuw Prioritised Action Framework (PAF) opgemaakt. Het PAF is een compilatie van alle acties en bijbehorende budgetten van alle betrokken partijen (andere overheden en doelgroepen) voor de periode 2021-2027 voor de uitvoering van de Europese natuurdoelen.

Vier nieuwe **soortenbeschermingsprogramma's** werden opgemaakt en ingediend voor goedkeuring door de minister: voor kamsalamander, heikikker, poelkikker en rugstreeppad. Voor het vliegend hert, de grote modderkruiper, akkervogels, zomertortel en weidevogels is de opmaak van het SBP opgestart. De beheerregeling voor kleine mantelmeeuw en zilvermeeuw werd verder voorbereid. Voor de bever en de haven van Antwerpen werd een vervolg-SBP opgestart.

Op 17 mei 2019 gaf de Vlaamse regering haar definitieve goedkeuring aan het nieuwe instandhoudingsbesluit (S-IHD-besluit) voor het Vogelrichtlijngebied 'BE 2301336 Schorren en polders van de Beneden-Schelde'.

Ook op het terrein werden concrete resultaten neergezet.

In uitvoering van het **Scheldeprogramma** werd in het Sigmagebied en in de Antwerpse Haven de inrichting van 37,5 ha leefgebied voor Europees beschermde soorten gestart, naast de inrichting en het herstel van 90 ha Europees beschermd habitat. In de Kalkense meersen werd 12,5 ha leefgebied voor de woudaap ingericht. Er werd 90 ha pimperlgrasland ontwikkeld in het natuurgebied Dorent. In het gebied van de Grote Nete werd 25 ha leefgebied voor de porseleinhoen gecreëerd. De voorbereiding van de inrichting van de Prospersite werd opgestart.

Ook diverse andere projecten ondersteunen de realisatie van deze doelstelling. Natuur en Bos kon hiervoor heel wat Europese cofinanciering aantrekken.

Binnen de volgende **EU-cofinancieringsprojecten** is Natuur en Bos de trekker: LIFE BNIP, LIFE SPARC, LIFE MOST-KEIHEUVEL, LIFE FLANDRE, Interreg Grenspark GROOT SAEFTINGHE, Interreg Vedette.

In 2019 en begin 2020 zijn ook 3 nieuwe LIFE projecten opgestart waarin Natuur en Bos partner is: LIFE NARDUS LIMOSA, LIFE 3nBullfrog en LIFE NARMENA.

Natuur en Bos is ook trekker van het **LIFE BNIP** project, een samenwerking met federale, Vlaamse en Waalse partners. Het draagt bij aan de realisatie van delen van het Vlaams Natura 2000-programma, zoals de voorbereiding van het programma zelf en de doorvertaling naar implementatie, de uitbouw van een datasysteem en monitoringtools, de capaciteitsopbouw binnen Natuur en Bos en bij de stakeholders, het overleg met stakeholders, de opmaak en uitvoering van soortenbeschermingsprogramma's en de communicatie over Natura 2000. In dit kader werd in 2019 een inspiratiedag georganiseerd rond het 40-jaar bestaan van de Europese Vogelrichtlijn.

In 2019 werden opnieuw twee goed onderbouwde conceptnotes ingediend voor LIFE-projecten met Natuur en Bos als coördinerende beneficiar (trekker); beiden zijn projecten op basis van een brede coalitie.

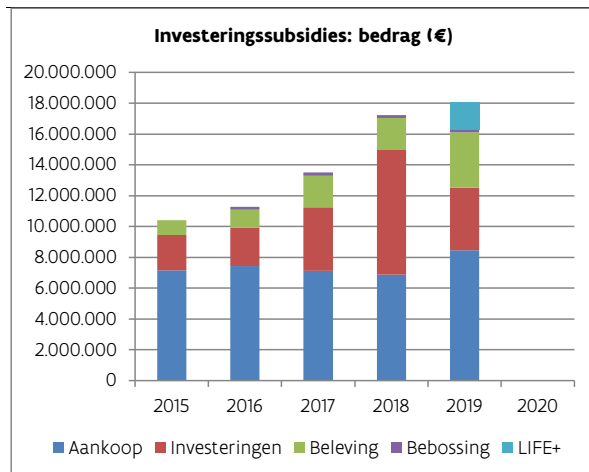
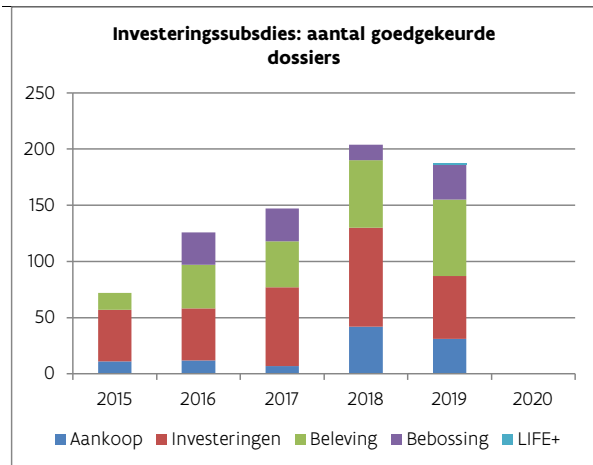
LIFE MOST-KEIHEUVEL werkte in 2019 aan landduinherstel, kon een strategische aankoop van circa 40 ha succesvol afronden en hield een slotevent in mei. Tijdens de afronding konden reeds de eerste positieve resultaten van het project gepresenteerd worden. Onder meer de populaties van invertebraten, zoals diverse habitattypische wilde bijen en loopkevers, maar ook de nachtzwaluw toonden reeds vooruitgang.

Binnen **LIFE SPARC** werden werken uitgevoerd om de Schelde verder ruimte te geven om buiten haar oevers te treden. In de lokale toeristische sector werd een ambassadeursprogramma opgestart en ook het festival HOOGTIJ met bezoekers was een schot in de roos. Grenspark **GROOT SAEFTINGHE** bouwde succesvol verder aan het draagvlakontwikkelingstraject.

Binnen **LIFE FLANDRE** werd door de partners het memorandum of understanding afgewerkt dat de basis legt voor verdere samenwerking na afloop van het project. Dit zal in 2020 ondertekend worden en effent de

weg voor een grensoverschrijdende beheervisie en een verdere uitbouw van de samenwerking aan de westkust.

Binnen Interreg **VEDETTE** werd in 2019 een 'best practices' studie naar het herstel van een deel van het centraal stuifduin in het Westhoekreservaat gefinaliseerd. Op basis van de conclusies en aanbevelingen van deze studie zullen binnen de projectperiode van VEDETTE werken in het Westhoekreservaat plaatsvinden ter herstel van het Europees beschermde habitatype 'stuifduin' en geassocieerde habitatypes. Deze werken werden al ruim gecommuniceerd, onder meer via een rondreizende tentoonstelling en een infostandje op het natuurfestival in De Panne (5 oktober).

Daarnaast werd werk gemaakt van een conceptuele studie naar de herinrichting van de Frans-Vlaamse grensstreek 'La Perroquet'. Een architectenbureau werkte enkele scenario's uit over hoe dit gebied in de toekomst zou kunnen opgewaardeerd worden. Hieraan werd een interactief proces gekoppeld (tweedaagse workshop waarbij tientallen Vlaamse en Franse partners aanwezig waren), en een infoavond voor buurtbewoners.

In de Simluidinen in Nieuwpoort werd een voormalig sportterrein verwijderd, om plaats te maken voor een waardevolle duinpan.

Andere grensoverschrijdende samenwerking gebeurde in het kader van het Interreg **2B Connect**-project, dat liep tot eind 2019.

Gedurende vier jaar werd samen met 26 partners gewerkt aan de biodiversiteit op minstens 70 bedrijventerreinen in de grensstreek België-Nederland, goed voor ruim 135 ha. Hierbij werden biotopen aangelegd voor 77 doelsoorten. Deze doelsoorten staan symbool voor een goed functionerend leefgebied waar ook vele andere soorten van profiteren.

De groene infrastructuur die zo ontstaan is, speelt een belangrijke rol als natuurverbinding voor planten en dieren. Ook leverde dit project verschillende instrumenten op om ook andere bedrijven te helpen werken aan biodiversiteit.

Binnen de Vlaamse en Nederlandse dimensie van 2B Connect zijn een aantal bedrijventerreinen ingericht die vlakbij Natura 2000-gebieden liggen. Door een goede inrichting en grondig beheer versterken bedrijventerreinen en natuurgebieden mekaar onderling. Zo kunnen zij een belangrijke grensoverschrijdende natuurverbinding vormen voor plant- en diersoorten en hun leefgebieden in zowel Vlaanderen en Nederland.

Tal van instrumenten werden ingezet in uitvoering van de **soortenbeschermingsprogramma's** heivlinder, roerdomp, gladde slang, knoflookpad, vroedmeesterpad, hazelmuis, grauwe klauwier, beekprik, rivieronderpad en kleine modderkruiper, porseleinhoen, grauwe kiekendief, hamster, kwartelkoning, vlermuizen, bruine kiekendief, boomkikker en het gebiedsspecifieke SBP Antwerpse Haven. Het gaat dan zowel om de uitvoering van terreinmaatregelen – al dan niet in het kader van natuurinrichtingsprojecten, als studie- en monitoringswerk, opstart van een kweekprogramma voor de vroedmeesterpad, ondersteuning van beschermingsmaatregelen via beheersovereenkomsten en andere subsidies en projectsubsidies voor herstel van leefgebieden.

Binnen het kader van het soortenbeschermingsprogramma voor de hamster werden de eerste gekweekte hamsters uitgezet. Het kweekprogramma voor de vroedmeesterpad werd opgestart. De opstart van een gelijkaardig programma voor de knoflookpad werd voorbereid. De laatste kamsalamanders uit het kweekprogramma voor het Zennegat werden uitgezet. Een ontsnipperingsstudie voor de gladde slang wijst aan waar de knelpunten zitten voor de verspreiding van dit reptiel.

In uitvoering van het wolvenplan werd een subsidieregeling uitgewerkt voor het nemen van preventieve maatregelen (wolfwerende omheiningen) om schade te voorkomen en werd verder ingezet op communicatie en voorlichting via informatieavonden, lokaal overleg, een wolvententoonstelling, didactisch materiaal (flyer en film) met betrekking tot preventie. Het Vlaams wolvenplatform, dat instaat voor de opvolging van het wolvenplan, kwam tweemaal samen en evalueerde de lopende uitvoering.

In 2019 werd voor zo'n 3,27 miljoen euro **projectsubsidies** (inbegrepen PDPO-subsidies) toegekend om 45 projecten te ondersteunen voor unieke Europese topnatuur in Vlaanderen. De 45 geselecteerde projecten liggen verspreid over heel Vlaanderen en worden in hoofdzaak uitgevoerd door natuurverenigingen.

• **Terreinbeheer**

De uitvoering van **onderhouds- en inrichtingswerken in de Natuur en Bos-domeinen** zit ingebed in de reguliere werking van Terreinbeheer.

Onderhoudswerken worden uitgevoerd voor het behoud en verbetering van bestaande aanwezige biodiversiteit, Europese habitats en soorten, belevingsinfrastructuur,...

Hieronder een overzicht van de meest uitgevoerde werken, met IHD-link:

Type opdracht	Toelichting
maaibeheer, incl. afvoer maaisel	kwaliteitsverbetering honderden hectaren graslandhabitats en leefgebieden
heide- en bosrandenbeheer	kwaliteitsverbetering diverse heidehabitats en leefgebieden. Naast puur onderhoudsbeheer worden met deze opdracht ook habitats in slechte staat in grotere heidecomplexen hersteld.
heidebeheer militaire domeinen	kwaliteitsverbetering diverse heidehabitats en leefgebieden. Naast puur onderhoudsbeheer worden met deze opdracht ook habitats in slechte staat in grotere heidecomplexen hersteld.
begrazingsbeheer	kwaliteitsverbetering diverse heide- en graslandhabitats en leefgebieden
exotenbestrijding	kwaliteitsverbetering diverse boshabitats door verwijderen exoten
bosaanplanting	aanplant van honderdduizenden bomen, zowel na boskap of windval als voor bosuitbreiding
Ism sociale werkplaatsen	kleine ingrepen ter kwaliteitsverbetering van habitats en leefgebied en ter verbetering van de beleving

De inrichtingswerken werden uitgevoerd met de focus op de realisatie van IHD en beleving, maar veelal worden meerdere doelen gecombineerd. In 2019 werden o.m. volgende werken uitgevoerd ter realisatie van (onder andere) IHD:

- Herstel van Europese beschermde natuur in de Hazegrasduinen en de Oosthoek in Knokke.
- Inrichting Wolfspuiten in Dilbeek, fase 2.
- Vloethemveld in Zedelgem: oplevering centrale loods arbeiders Natuur en Bos, realisatie onthaalzone natuur- en erfgoedpark (fase 1), verwijderen van alle asbesthoudende materialen.
- Creëren van topnatuur in het Drongengoed in Ursel, herstellen van heischrale graslanden en versterken van de aanwezige bosstructuur inclusief het uitbreiden van de bestaande boskern.
- Slibruiming in het Ravenhof en Mastenbos.
- Inrichtingswerken in de Viconiakleiputten in Stuivekenskerke, herstel veruigd grasland, aanleg nieuwe wandelpaden, ruimen van beken en poelen.
- Constructie winterverblijf vleermuizen in domein Wortel-Kolonie in Hoogstraten
- Afbraak van diverse gebouwen en constructies als ontsnipperingsmaatregel en voor bosuitbreiding met als blikvanger kinderdorp Molenberg in het Nationaal Park Hoge Kempen
- Vervolg uitvoering inrichtingsmaatregelen in domeinen Lozerheide en Vijvercomplex ter uitvoering van SBP Roerdomp
- Uitvoering van diverse inrichtingsmaatregelen in verschillende Natuur en Bos-domeinen in de

Antwerpse en Limburgse Kempen ter uitvoering van SBP Gladde Slang

- Constructie van diverse begrazingsrasters in verschillende domeinen in zone oost ter uitvoering van onderhoudsbeheer
- Wolfproof maken van bestaande begrazingsrasters en nachtweiden in het leefgebied van de wolf
- Ruimen van diverse vennen in Nationaal Park Hoge Kempen ter verbetering van het aquatisch leefmilieu voor fauna en flora

• **Vergunningen, erkenningen- en subsidiëringsbeleid**

Het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen wordt evenwel niet uitsluitend bepaald door de realisaties op terrein (actief beleid). Via het vergunningen-, erkenningen- en subsidiëringsbeleid worden immers ook de reeds bestaande natuurwaarden beschermd en worden, binnen de speciale beschermingszones, ook de zones waar instandhoudingsdoelstellingen moeten gerealiseerd worden gevrijwaard. Dit beleid vergt een permanente afweging tussen het beschermen van de actuele en toekomstige natuurwaarden enerzijds en het mogelijk maken van de invullingen van andere maatschappelijke noden anderzijds (industrie, mobiliteit, wonen, energieproductie, recreatie etc.). Het betreft een omvangrijke dossierstroom, zoals geïllustreerd door grafieken bij OD 1.2.

OD 1.2. We maken ruimte voor natuur

OMSCHRIJVING VAN DE DOELSTELLING

Deze doelstelling gaat over de interactie tussen natuur, open ruimte en maatschappij. We vatten hiermee onze werking omtrent de afstemming tussen het natuurbeleid en het ruimtebeleid, de realisatie van natuurgebaseerde oplossingen voor maatschappelijke noden en de sturing van kwaliteit en kwantiteit van natuur buiten de eigen domeinen, voor zover niet IHD-gerelateerd.

- **We stemmen het natuurbeleid en het ruimtebeleid maximaal op elkaar af:**
 - AGNAS-werking, adviezen ruimtelijke processen, bijdrage aan BRV, natuurverweving- en verbinding, groenblauwe netwerken, beheer VEN/IVON
 - Marketingstrategie i.k.v. biodiversiteitsvisie
- **We realiseren natuurgebaseerde oplossingen voor maatschappelijke noden rond beleving en welzijn, gezondheid, leefbare woonomgeving:**
 - Natuur in je Buurt, thema bebouwde omgeving: biodiversiteit en bedrijventerreinen, projectoproep Natuur in je Buurt, Pimp je speelplaats, werking Vlaams Strategisch Gebied rond Brussel (VSGB), stadsbossen, groenpolen, pilootprojecten kleine wildernissen
 - Meerjarenprogramma terreinrealisaties ontsnippering
- **We sturen de kwaliteit en kwantiteit van natuur buiten de eigen domeinen:**
 - Adviezen en vergunningen ter beperking van impact/schade aan natuur, aanvullend op de adviezen en vergunningen in relatie tot Europese natuurdoelen
 - Aankoopbeleid, subsidies aankoop terreinen, voor zover niet bedoeld voor realisatie Europese natuurdoelen
 - Subsidies voor investering, beheerwerken, projecten en partners voor zover niet bedoeld voor realisatie Europese natuurdoelen
 - Ontbossing en boscompensatie: opvolging ontbossingen, ontheffingen ontbossing, beheer boscompensaties
 - Bescherming van de meest kwetsbare ruimtelijk bedreigde bossen (MKWB-bis)

RESULTAAT 2019

- **We stemmen het natuurbeleid en het ruimtebeleid maximaal op elkaar af**

De visie op het ruimere biodiversiteitsbeleid in Vlaanderen, die door Natuur en Bos werd opgesteld in uitvoering van de beslissing van de Vlaamse Regering van 30 november 2016, kreeg de titel 'Overal Natuur'. De inhoud van deze visietekst werd verwerkt in de bijdrage van Natuur en Bos ten behoeve van de regeringsonderhandelaars. Heel wat elementen ervan werden opgepikt in het regeerakkoord en de beleidsnota Omgeving 2019-2024 en zullen nu concrete uitwerking krijgen. De visietekst werd ook bezorgd aan de andere entiteiten van het beleidsdomein, en gaf richting aan de Natuur en Bos-input in het kader van de werkzaamheden rond het Beleidsplan Ruimte en gebiedsgerichte samenwerking met andere entiteiten.

De verdere uitbouw van de Natura 2000-gebieden via het leggen van buffers en verbindingen moet

zorgen dat de verschillende natuurkernen meer als een netwerk gaan functioneren. Deze noodzaak wordt nog groter nu ruimtebehoevende iconische soorten als das, wolf en otter terug opduiken.

In stedelijke kernen wordt het belang van groen meer en meer erkend, terwijl ook het belang van ruimte voor water toeneemt. Opname van watergevoelige gronden en zelfs volledige valleisystemen binnen het blauwgroene netwerk levert zo niet alleen oplossingen voor de natuur, maar ook voor maatschappelijke noden. Binnen het agrarische gebied wordt het belang van natuurwaarden meer erkend, al blijft de realisatie hier een moeilijk evenwicht.

De realisatie van 4.000 ha effectieve bosuitbreiding, opgenomen in de beleidsnota Omgeving, neemt hier een belangrijke plaats in. De AGNAS-projectteams vormen het forum bij uitstek om te zoeken naar een verzoening van de verschillende ruimtelijke claims in de open ruimte.

Al 20 jaar bestaat een samenwerking tussen Natuur en Bos, het Departement Omgeving en AWV rond ontsnipperingsprojecten aan gewestwegen. Die samenwerking krijgt nu een structurelere aanpak door het samenvoegen van de ontsnipperingsvragen op Vlaams niveau in een Vlaams Actieprogramma Ecologische Ontsnippering (VAPEO). Een eerste deel richtte zich sterk op gewestwegen en werkte een afwegingskader voor de verschillende vragen tot ontsnippering uit. Het is de bedoeling ook werk te maken van ontsnippering aan spoorwegen en waterwegen, en invulling te geven aan een aantal Vlaamse prioritaire natuurverbindingen.

Maandelijkse opvolging van P-AGNAS en driemaandelijkse opvolging van C-AGNAS garandeert dat een vinger aan de pols wordt gehouden om de biodiversiteitsvisie en de realisatie van robuuste natuurkernen binnen een groter netwerk binnen dit proces zijn terechte plaats te geven. Binnen een aantal werkgroepen tussen de administraties wordt ook verder gewerkt aan de concrete uitwerking van diverse doelstellingen uit de strategische visie van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen. Natuur en Bos neemt hieraan deel om het aspect biodiversiteit en, waar relevant, ook aspecten van waterbeleid, klimaat, landschap en gezondheid mee op te nemen.

- **We realiseren natuurgebaseerde oplossingen voor maatschappelijke noden rond beleving en welzijn, gezondheid, leefbare woonomgeving**

Op 3 mei 2019 werd het programma Natuuroplanningen goedgekeurd door de directieraad. Dit programma behelst de werking binnen Natuur en Bos rond maatschappelijke noden m.b.t. klimaat, gezondheid en beleving, waar natuur een antwoord op kan zijn. Het programma omvat thematische werking voor het inhoudelijk kader, inspirerende terreinrealisaties en de projectoproep 'Natuur in je buurt'. De vernieuwende terreinrealisaties in 2019 omvatten onder meer 6 natuuroases, 2 kleine wildernissen, 1 snoezelbos, 1 multimediepad en 1 wachtkamer in de natuur, naast de reguliere werking rond reeds bestaande producten zoals speelzones, natuurbegraafplekken, bivakzones en natuurlopen.

De projectoproep 'Natuur in je buurt' werd in 2019 grondig herwerkt en gekaderd binnen het

thema natuur-gezondheid en de 'Natuurlijk Goed' campagne. Omwille van de brede openstelling naar lokale besturen, verenigingen, organisaties en samenwerkingsverbanden werden in totaal 143 dossiers ingediend waarvan 113 dossiers ontvankelijk waren. In totaal kregen 30 aanvragers een subsidie voor een totaalbedrag van € 2.098.722,49 voor projecten gaande van echte zorgtuinen over de aanleg van kleine wildernissen en de vergroening van speelplaatsen tot de aanleg van specifieke paden voor mensen met een beperking.

Op 1 april 2019 werd de projectoproep 'lokale vergroeningsprojecten' gelanceerd, als onderdeel van een drieluik samen met de projectoproep ontharding en de projectoproep groendaken en groengevels. Dit in het kader van het klimaatbeleid en de besteding van middelen uit het Klimaatfonds. 86 projectvoorstellen werden ingediend, waarvan 34 voorstellen een subsidie ontvingen voor een totaalbedrag van € 4.124.833.

In het kader van het Vlaams Strategisch Gebied Brussel (VSGB) namen in de voorbije beleidsperiode alle gemeenten in de rand een initiatief rond toegankelijk groen. Daarnaast werd de realisatie van toegankelijk en belevingsvol groen opgenomen in diverse programma's van open ruimte en groenprojecten (o.a. aanvraag Strategisch project Groene Noordrand, werf 'groen-blauw netwerk' TOP Noordrand, verschillende landinrichtingsprogramma's in het kader van het planprogramma Vlaamse rand, overlegstructuur Werken Aan De Ring). Een rapporteringssysteem over de voortgang van de realisatie van 1.000 ha bijkomend toegankelijk groen in het VSGB is operationeel.

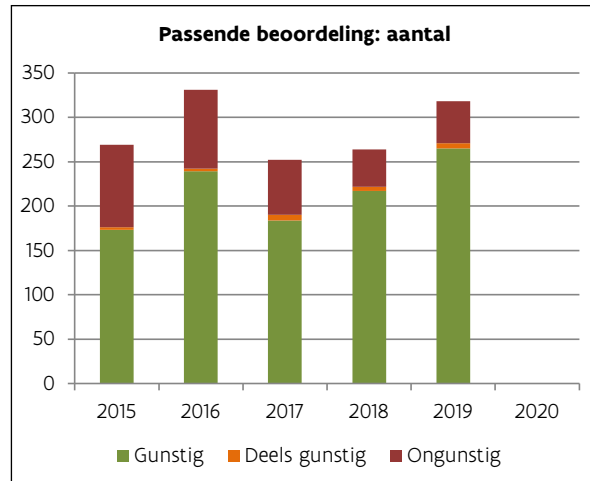
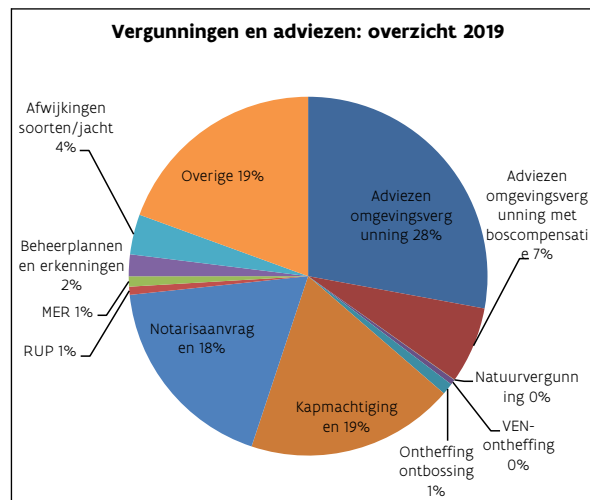
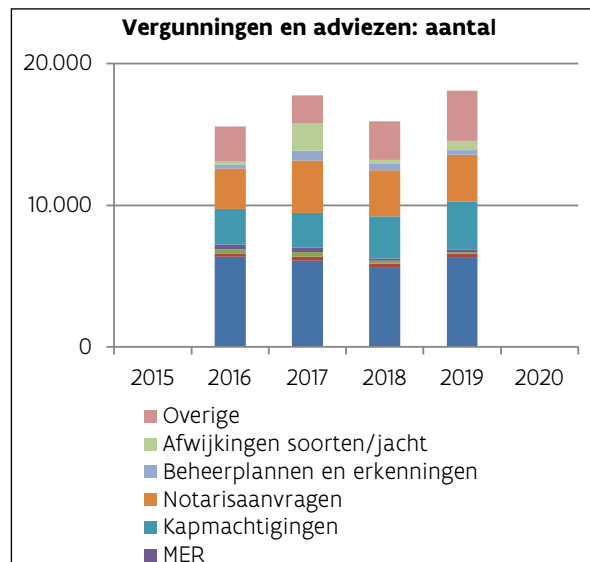
De Natuur en Bos-werking rond biodiversiteit en bedrijventerreinen werd verdergezet, met de opstart van drie nieuwe projecten. Het Interreg-project 2BConnect werd succesvol afgesloten met een slotevent op de piste van Zolder en de lancering van een afsluitende film. Een vervolproject werd aangevraagd, maar werd niet goedgekeurd. De Vlaamse Week in Nordrhein-Westfalen werd succesvol ondersteund met een infotentoonstelling over de thema's 'natuur en gezondheid', Natura 2000 en de werking van Natuur en Bos.

De projectoproepen aankoop van gronden voor bebos-sing, Natuur in je buurt, VSGB en lokale vergroening werden op een professionele manier gelanceerd.

- **We sturen de kwaliteit en kwantiteit van natuur buiten de eigen domeinen**

Via het verlenen van adviezen, het verlenen van vergunningen, machtigingen, het goedkeuren en opvolgen van beheerplannen, en het verlenen van subsidies heeft Natuur en Bos in 2019 een grote bijdrage geleverd aan het behoud en de uitbreiding van biodiversiteit in Vlaanderen. De kwantitatieve resultaten zitten gebald in een aantal grafieken, die hieronder en verderop in dit document weergegeven worden.

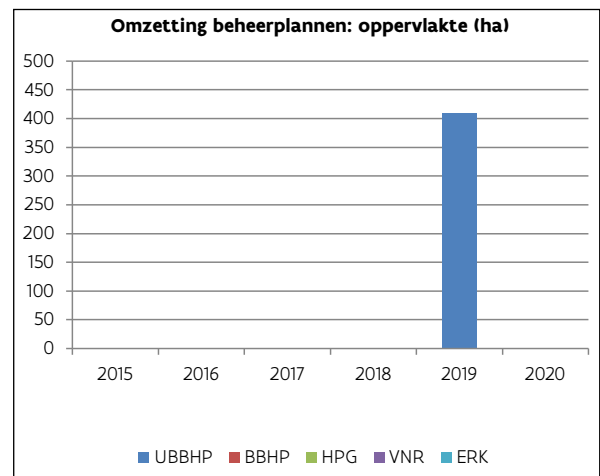
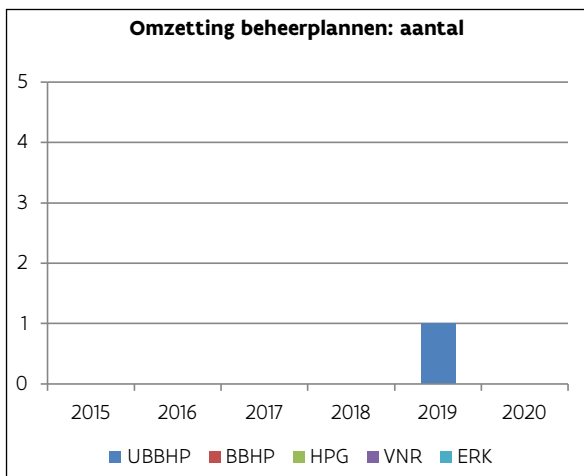
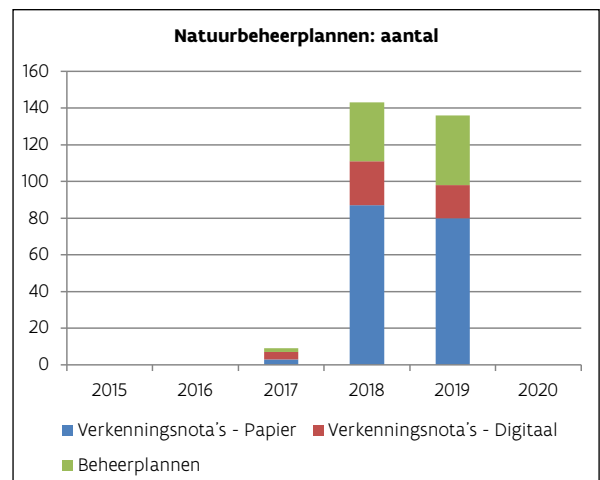
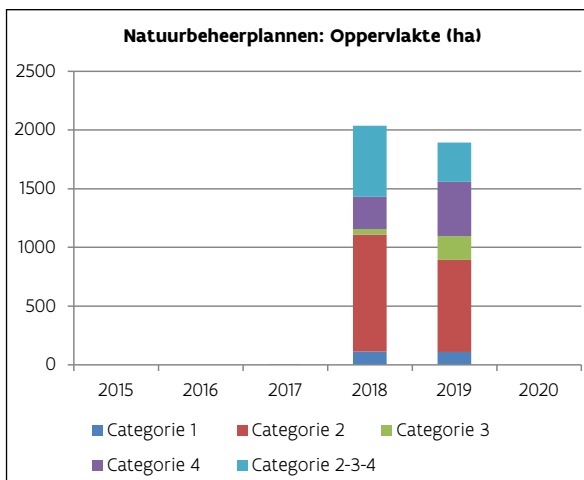
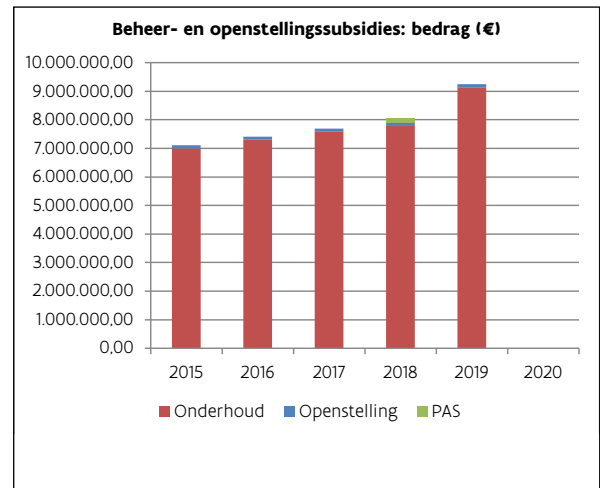
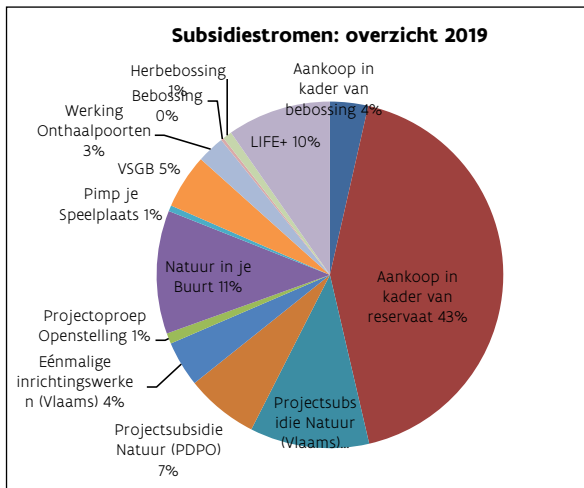
Subsidiëring van aankopen en erkenningen van reservaten verloopt sinds 2018 volgens de nieuwe regeling geïntegreerd natuurbeheer (BVR 14/07/2017). In uitvoering van deze nieuwe regelgeving werd de aankoop van terreinen voor een totaalbudget van 8.944.954,65 euro gesubsidieerd of 476 ha.

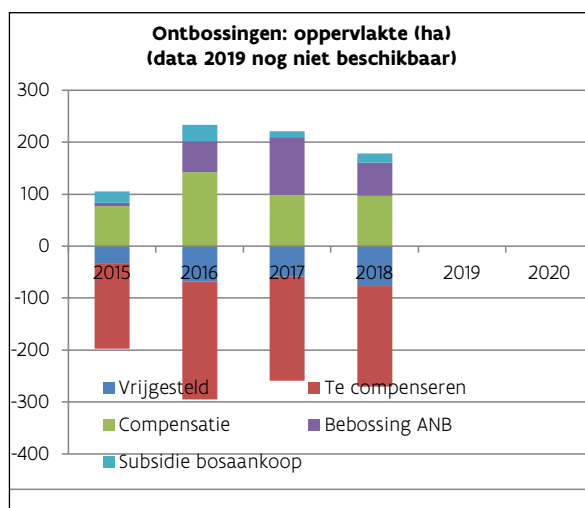
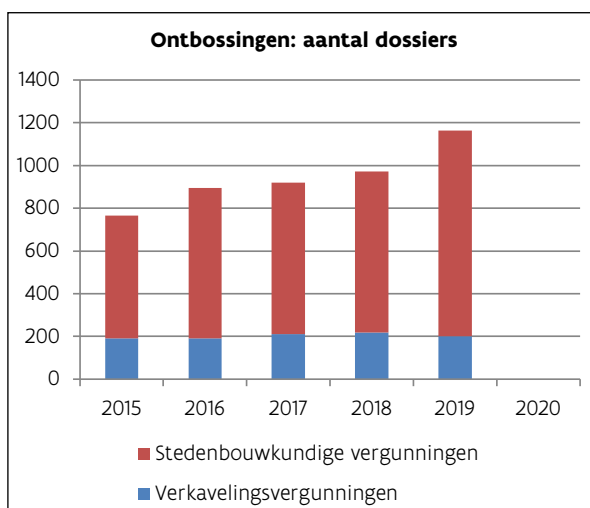

Verder werden op vlak van erkenning van reservaatgebieden alle dossiers die nog volgens de oude procedure werden ingediend en in de periode 2018-2019 moesten verwerkt worden, ook effectief afgewerkt. Concreet werden in 2019 voor een totale oppervlakte van 2.294 ha gronden erkend als natuurreservaat. Hiermee werd de ambitie om alle dossiers die voor erkenning werden voorgelegd te behandelen, gehaald.

Voor de goedgekeurde beheerplannen van natuurreservaten, bosreservaten en bossen geldt dat ze binnen een periode van 6 jaar (of 4 jaar indien bijdrage aan IHD) volgend op de inwerkingtreding van de actuele uitvoeringsbesluiten betreffende de natuurbeheerplannen, geëvalueerd en, waar nodig, aangepast moeten worden. Om deze opdracht tot een goed einde te kunnen brengen werd in 2018 een overheidsopdracht uitgeschreven en gegund. In 2019 werd deze opdracht op de rails gezet. De eerste concrete dossiers werden behandeld. De echte start van de uitrol van dit traject, met de eerste significante resultaten, wordt in 2020 verwacht.

In 2019 werden ook verkenningsnota's en beheerplannen nieuwe stijl goedgekeurd. Het proces is, zowel voor interne als externe betrokkenen, nog steeds nieuw, en vergt dus intens overleg en afstemming. In 2019 zijn er 98 verkenningsnota's en 39 natuurbeheerplannen nieuwe stijl goedgekeurd. Het gaat om 14 natuurbeheerplannen van type 1 (in totaal 109 ha) en 24 natuurbeheerplannen van type 2, 3 en/of 4 (in totaal 1.874 ha). Van de beheerplannen type 2, 3 of 4 is 464 ha in beheer bij Natuur en Bos. De overige 1.410 ha is eigendom van openbare besturen of privépersonen.

Bij de ruimtelijke planningsprocessen van derden heeft Natuur en Bos zijn advisering gefocust op het aanvaardbaar houden van de impact op natuur en de mogelijkheden voor realisatie van de doelstellingen van het natuurbeleid. Hierbij ging bijzondere aandacht naar de vrijwaring van natuurkerngebieden, de verweving van natuur met andere functies en de groenblauwe dooradering van het landschap.

Natuur en Bos nam ook deel aan het AGNAS-proces voor de afbakening en realisatie van de natuurlijke en agrarische structuur in het buitengebied.

Het ontwerp van decreet en uitvoeringsbesluit MKWB-bis worden in uitvoering van het nieuwe regeerakkoord niet verder uitgerold.

- **Aankoopbeleid Natuur en Bos**

Natuur en Bos reserveert minstens 85 % van het aankoopbudget voor de verwerving van gronden voor de realisatie van Europese natuurdoelen.

1. REGULIERE AANKOOP

De reguliere aankopen van gronden volgen op spontane aanbiedingen of in het kader van een projectmatige aankoopactie in een bepaald gebied.

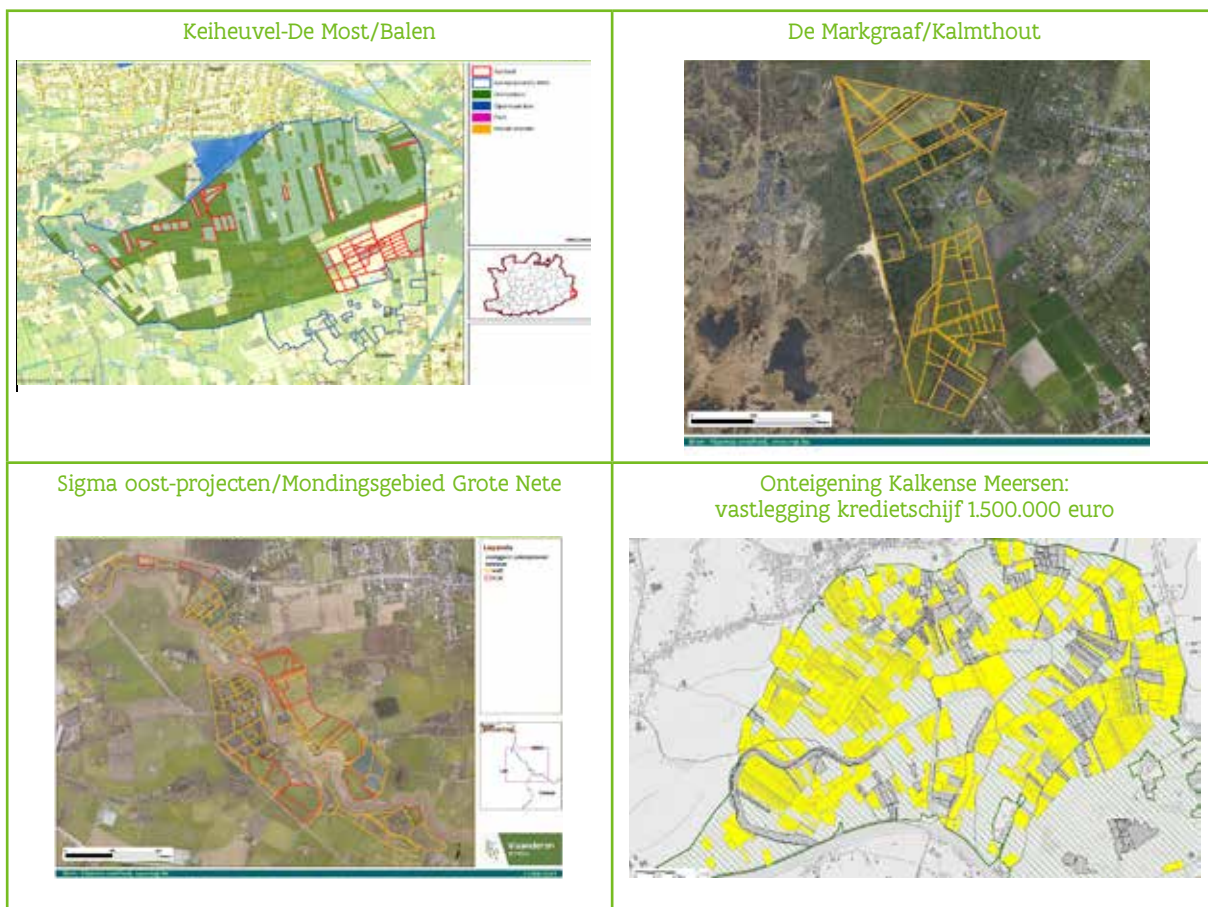
Budget (€) vastgelegd voor aankopen 2019 (VAK):

Progr.	Omschrijving	Budget	VAK		
			Openstaande vastleggingen (R)	Gefactureerde Vastleggingen (W)	rest
3QC026	MINAFONDS AANKOPEN DOOR ANB	18 959 000,00	13 486 931,52	5 471 158,82	909,66
3QC029	GRONDENBANKEN EN RECHT VAN VOORKOOP	6 901 000,00	0,00	6 900 572,00	428,00
1QC317	BOSSENCOMPENSATIEFONDS	4 325 786,43	2 459 181,80	1 736 895,85	129 708,78
1QC330	DOTATIE VLM VOOR HET AANKOPEN VAN GRONDEN (BOSSENCOMPENSATIEFONDS)	1 315 000,00	0,00	1 314 689,20	310,80
Totaal		31 500 786,43	15 946 113,32	15 423 315,87	131 357,24

Budget (€) uitgegeven voor aankopen (VEK):

Progr.	Omschrijving	Budget	Werkelijk in uitvoering	Werkelijk	Beschikbaar
3QC026	MINAFONDS AANKOPEN DOOR ANB	22 850 000,00	434 194,10	22 182 365,29	233 440,61
3QC029	GRONDENBANKEN EN RECHT VAN VOORKOOP	6 901 000,00	0,00	6 900 572,00	428,00
1QC317	BOSSENCOMPENSATIEFONDS	20 498 488,41	0,00	5 871 151,89	14 627 336,52
1QC330	DOTATIE VLM VOOR HET AANKOPEN VAN GRONDEN (BOSSENCOMPENSATIEFONDS)	1 315 000,00	0,00	1 314 689,20	310,80
	TOTAAL UITGEGEVEN			36 268 778,38	

Enkele blikvangers bij de aankopen:

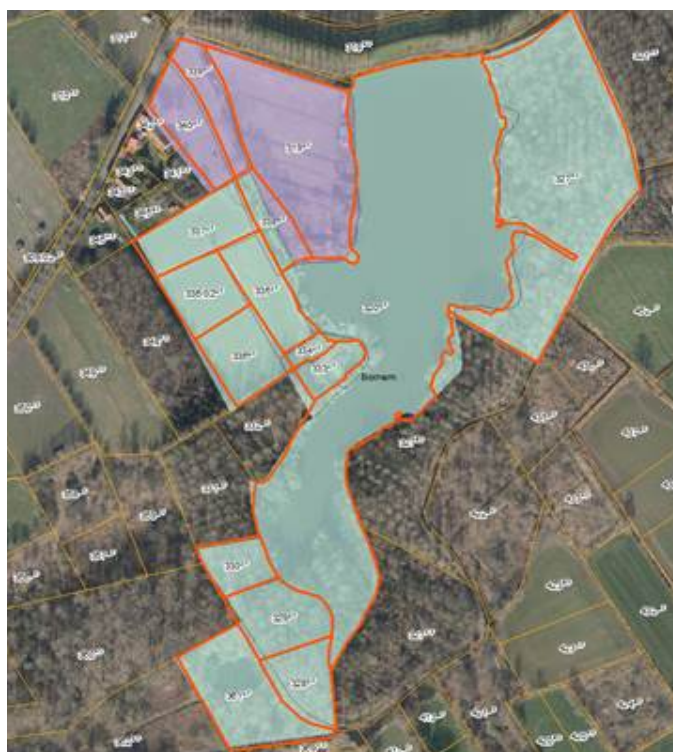
Zowel op het Minafonds als op het boscompensatiefonds werd het openstaande encours (op vastleggingen voorgaande jaren) verder afgebouwd (cfr. doelstellingen i.v.m. encours afgesproken met IF, en opmerkingen in audit Rekenhof in dat verband).

2. RECHT VAN VOORKOOP NATUUR (RVV)

63 aanbiedingen werden geadviseerd, waarbij voor 51 dossiers recht van voorkoop werd uitgeoefend door de VLM.

Uitgeoefende dossiers RVV 2019	bedrag	oppervlakte (ha)	prijs/m ²
RVV op mina (QBX 3QC029 6141)	€ 1 814 203,00	58,1873	3,12
zeker voor bebossing (aangerekend op BCF)	€ 62 500,00	2,2947	8,29
aangerekend op NIR (Liereman)	€ 221 845,00	3,413	6,50
<i>totaal</i>	€ 2 098 548,00	63,895	3,28

Een blikvanger was de aankoop van het Kragenviel in Bornem via recht van voorkoop natuur.

3. LOKALE GRONDENBANKEN

De grondenbanken worden beheerd door de VLM. In 2019 waren volgende lokale grondenbanken actief (met tussen haakjes de dotatie in 2019):

- o Lokale grondenbank Sigma (ook voor uitbreiding Zwin) (1.190.000 €): Niet enkel ruilgrond, ook verwerving van landbouwgronden binnen de projectgebieden (Sigma-oost projecten) voorafgaand aan ondertekening onteigeningsbesluit en voor flankerend beleid.
- o Lokale grondenbank IJzer- en Handzamevallei (830.000 €): Enkel ruilgrond, aankopen binnen projectgebied gebeuren rechtstreeks door Natuur en Bos.
- o Lokale grondenbank Rivierherstel Leie (400.000 €): Zowel ruilgrond als grond binnen het projectgebied (en eerste fase van de onteigening).
- o Lokale grondenbank Vinderhoutse Bossen: (850.000 €) Zowel ruilgrond als grond binnen het projectgebied. Deze grondenbank wordt (hoofdzakelijk) gefinancierd van door het boscompensatiefonds.

Daarnaast heeft de VLM de gronden aangekocht in de landbouwenclave Schelfhout in Stamprooierbroek te Kinrooi (2.306.000 €) en in kader van het landinrichtingsproject Brugse Veldzone (374.572 €), die via herschikking door Natuur en Bos werden gefinancierd.

OD 1.3. Samen met partners werken we aan betere natuur

OMSCHRIJVING VAN DE DOELSTELLING

Deze doelstelling beslaat de samenwerking met externe partners voor meer en betere natuur. Dit beslaat onder meer de natuurbeheerplannen - zowel het conceptuele werk als de begeleiding en goedkeuring van beheerplannen, het wildbeheer, het beheer van het Jachtfonds, de werking i.v.m. wildedierenziekten en plantenziekten, de riviervisserij, de schadeproblematiek soorten, de exotenproblematiek. Ook de samenwerking met de landbouwsector, met het waterbeleid, en het sectoroverleg is hieronder vervat.

RESULTAAT 2019

• Natuurbeheerplannen

In 2019 werden in totaal 98 verkenningnota's en 38 nieuwe natuurbeheerplannen goedgekeurd. Voor de omzetting van de bestaande beheerplannen werd een methodiek ontwikkeld, uitgetest en afgestemd met de partners. Eén beheerplan werd omgezet naar een natuurbeheerplan type 3 + 4.

Tabel. Goedgekeurde verkenningnota's in 2019

Type natuurbeheerplan	Aantal
1	10
2	32
3	11
4	10
2 en 3	9
2 en 4	3
3 en 4	16
2 en 3 en 4	7
Totaal	98

Tabel. Goedgekeurde natuurbeheerplannen in 2019

Type natuurbeheerplan	Natuur en Bos		Openbaar		Privé		TBV		Totaal	
	Opp (ha)	Aantal	Opp (ha)	Aantal	Opp (ha)	Aantal	Opp (ha)	Aantal	Totaal	Aantal
1					109	14			109	14
2			101	7	686	9			787	16
3					77	3	122	1	199	4
4	464	2							464	2
2 en 3					304	1			304	1
3 en 4					33	1			33	1
Totaal	464	2	101	7	1 209	28	122	1	1 895	38

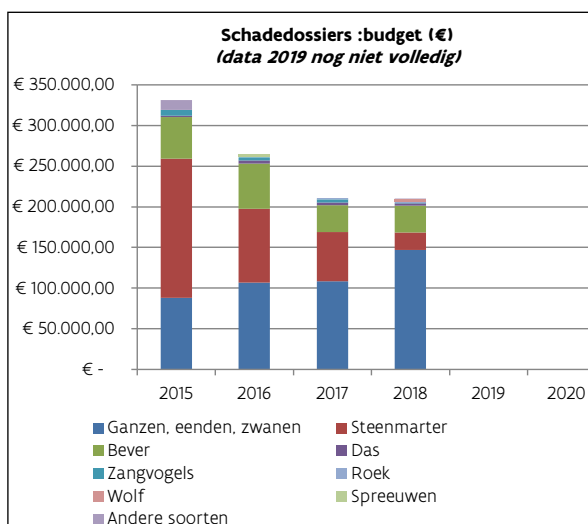
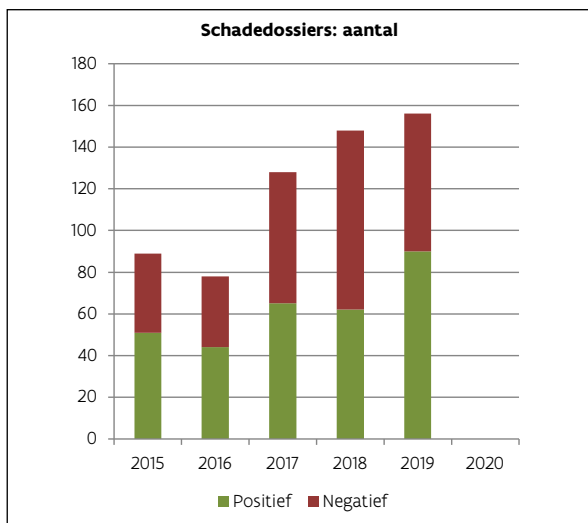
Tabel. Stand van zaken opmaak verkenningnota's (VN) en natuurbeheerplannen (NHP) voor Natuur en Bos-domeinen.

	Aantal	Opp. Natuur en Bos (ha)		Aantal	Opp. Natuur en Bos (ha)
VN gepland	15	1.864	NHP gepland	8	806
VN in opmaak	16	8.095	NHP in opmaak	29	2.068
VN afgewerkt	3	782	NHP afgewerkt	9	3.199
VN ingediend	6	4.862	NHP ingediend	6	1.449
VN goedgekeurd	5	1.168	NHP goedgekeurd	2	464

• **Faunabeheer**

Natuur en Bos voert het beheer uit van tal van invasieve, uitheemse soorten op haar eigen domeinen. Als centrale kennisdeler over invasieve, uitheemse soorten stuurt Natuur en Bos ook het beheer aan bij lokale, provinciale of (andere) Vlaamse overheidsinstanties. Ze stelt de kennis ook online ter beschikking via de website Ecopedia. Voor een aantal prioritaire invasieve soorten wordt een samenwerking bestendig in beheerregelingen. Samenwerking met de andere gewestelijke overheden, en de federale overheid, wordt dan weer bestendig via een samenwerkingsakkoord.

Natuur en Bos informeert alle betrokken partners over de schaderegeling via bilaterale of multilaterale contacten, en ook via haar website.

Vanuit het Visserijfonds van Natuur en Bos werd met verschillende partners een samenwerking en medefinanciering opgezet voor enkele watergebonden visserijprojecten. Met de Stad Gent werden paaiplaatsen en hengelpaatsen gerealiseerd in de Gentse binnenstad aan de Malemvisjers. Met de Watering Dommelvallei werd een vismigratiekneipunt opgelost en een hermeandering uitgevoerd op de Bolissenbeek te Peer. Met de provincie Limburg werd een vismigratiekneipunt opgelost op de Demer aan de Motmolen in Bilzen. Met de Vlaamse Milieumaatschappij werd de vismigratie hersteld in het sluispark op de 4de Dijlearm in Leuven.

Natuur en Bos faciliteert het overleg in de faunabeheerzones, en werkt zo aan een responsabilisering van alle actoren voor het beheer van everzwijn. In het kader hiervan werd ook de samenwerking met de gouverneurs van Antwerpen en Limburg bestendig, en werd oplossingsgerichte informatie uitgewerkt (waaronder een draaiboek voor wildbeheer in Vlaanderen, een kompasnaald voor everzwijnbeheer). Natuur en Bos staat ook in voor het everzwijnbeheer in de eigen domeinen.

Het theoretische en praktische jachtexamen werden succesvol georganiseerd.

De nieuwe regels over het Jachtfonds zoals beschreven in het jachtadministratiebesluit van 25 april 2014 (hoofdstuk 5/1) werden op 20 februari 2019 in het Belgisch Staatsblad gepubliceerd. Aansluitend zijn de in het besluit gevolgde procedure van samenstelling van het Centraal Comité en opmaak begroting gevolgd.

Er is een draaiboek voor preventie en bestrijding van Afrikaanse varkenspest bij wild zwijn in het Vlaamse Gewest uitgewerkt. De technische uitwerking van een aantal aspecten wordt verder opgenomen in werkgroepen.

• **Structureel overleg met natuurverenigingen, bos, jacht, landbouw, militairen, waterbeleid in het algemeen + specifiek:**

Natuur en Bos is één van de partners in de Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid (CIW). In 2019 werd onder meer meegewerkt aan het definitieve ontwerp voor de derde waterbeleidsnota 2020-2025, de optimalisatie van het draaiboek voor crisisbeheer bij droogte en van de werking van de droogtecommissie, de uitwerking van een gebiedsgerichte prioritering voor de volgende stroomgebiedbeheerplannen en de richtlijnen voor een gecoördineerde aanpak van blauwalgenbloei.

In 2019 werd ook intensief overlegd tussen de CIW-partners om in het kader van het traject CIW 2.0 de CIW performanter te maken en het partnernetwerk van de CIW te verruimen en te versterken.

Het extra-budget dat in 2019 aan Natuur en Bos werd toegekend voor de realisatie van de stroomgebiedbeheerplannen werd gebruikt voor de vastlegging van de ecohydrologische studie Bolisserbeek en Dommel ter voorbereiding van de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen (197.824,72 euro) en de ecologische herinrichting van het Schulensmeer in Lummen en Herk-de-Stad (800.000 euro).

Er werd een aanzet gemaakt tot hervorming van de beheerscommissie Natuurinvest met een grotere betrokkenheid van het werkveld.

Team Strategie begeleidt het Bosforum bij het opstarten van het traject om de 11 werven uit de toekomstvisie uit te werken. Voor drie werven uit de langetermijnvisie werden er twee subsidiedossiers afgewerkt zodat deze konden worden opgestart. Het gaat om enerzijds werf 5 ("Bouw bruggen tussen het bos- en natuurbeleid en het gezondheidsbeleid") en anderzijds een gezamenlijke aanpak voor werven die verband houden met de economische rol van het bos, werf 4, die zich toespitst op het korteketenverhaal in de bos- en houtsector, en werf 10, die focust op kennisoverdracht- en verspreiding rond duurzaam bosbeheer en duurzame houtproductie. De werven worden begeleid door experts uit Natuur en Bos-entiteiten die rond de materie inhoudelijk werken. Team Strategie geeft ondersteuning en bewaakt het geheel.

Voor werf 5 werd op 12 december 2019 in het Psychiatrisch Centrum Bethanië in Zoersel het Praktijkgericht Actieplan Natuur en Gezondheid voorgesteld aan een enthousiast publiek. Dit plan is het resultaat van het subsidiedossier en werd uitgevoerd door BOS+ en NatureMinded. De studie bevroeg lopende initiatieven in binnen- en buitenland en onderzocht hun succesfactoren en valkuilen. De lessen hieruit werden gebundeld in een aantal concrete actiepunten en aanbevelingen voor bestaande en toekomstige initiatieven en beleid. Zo heeft Natuur en Bos bijgedragen aan een praktijkgericht kompas om concreet rond het thema te werken.

• Lokale gebiedsgerichte samenwerking + alle concrete samenwerkingsverbanden

In dit kader werd in 2019 onder meer ingezet op

- o de uitbouw van de samenwerking binnen de Brabantse wouden, de grensoverschrijdende samenwerking aan de westkust-met Frankrijk, de groenpool Linkeroever, de Masterplannen voor Bosland, Nationaal Park Hoge Kempen en Duinengordel, ...
- o de samenwerking Staatsbosbeheer rond natuurlandbouw
- o de samenwerking met Elia, waarbij samen in kaart werd gebracht welke trajecten onder hoogspanningslijnen in aanmerking kunnen komen om een ecologisch beheer op te voeren. Deze trajecten worden in de loop van 2020 verder geïnventariseerd op aanwezige natuurwaarden, waarna een voorstel voor beheer in onderling overleg kan opgemaakt worden.

• Ondersteunen openbare besturen bij een optimaal beheer van hun bossen

We ondersteunden de openbare besturen op vlak van houtverkoop, machtigingen, beheer- en inrichtingswerken.

Een proefproject met betrekking tot het uitbesteden van hameren werd opgezet. Het eerste jaar van dit proefproject wordt positief geëvalueerd. Verder werk is nodig m.b.t. de dataverwerking via de meetklemmen. De externen werken niet altijd met een meetklem, of werken met een ander type, of met andere software dan Natuur en Bos. Het leengebruik van Natuur en Bos-meetklemmen loopt ook wat stroef. Er moet bekeken worden hoe inleveren, uitlenen en programmeren vlotter kan verlopen.

OD 1.4 We voeren een gericht handhavingsbeleid m.b.t. de natuur- en boswetgeving

OMSCHRIJVING VAN DE DOELSTELLING

De natuurhandhaving vormt het sluitstuk van het natuurbeleid.

De uitvoering van het natuurhandhavingsbeleid wordt verder gezet op basis van het handhavingsplan 2018-2020 zoals goedgekeurd door de DR van 9 juli 2018.

De zachtere aanpak met sturende instrumenten zoals de raadgeving en de aanmaning wordt waar mogelijk en wenselijk verder gezet; bij delicten met grote natuurschade wordt het beleid van oplegging van bestuurlijke herstelmaatregelen, indien nodig met dwangsom, voortgezet.

De programmatische handhaving wordt verder uitgerold met specifieke aandacht voor de doelgroep landbouwers en terreinbeherende overheden conform het handhavingsplan 2018-2020.

Het handhavingsrapport over het afgelopen kalenderjaar 2018 wordt opgesteld; het rapport dient als gegevensbron voor de bijdrage van Natuur en Bos aan het milieuhandhavingsrapport van de VHRM.

Het decreet betreffende de toegang tot genetische rijkdommen (Nagoya-decreet) wordt bij inwerkingtreding geïmplementeerd.

RESULTAAT 2019

Wat de programmatische handhaving betreft worden landbouwers, landbouwconsulenten en andere gebruikers geïnformeerd over het beschermd statuut van de historisch permanente graslanden door het beschikbaar stellen van een informatieve kaart op het vrij toegankelijk platform "geopunt.be". Zowel de papieren voorbereiding van de verzamelaanvraag, als het e-loket, bevatten cartografisch alle informatie met betrekking tot de bescherming van de graslanden, binnen de landbouwstreek de polder. De waterlopen waar de afstandsregels voor bemesting dienen gerespecteerd te worden, werden in dezelfde beweging eveneens aangeduid op de verzamelaanvragen.

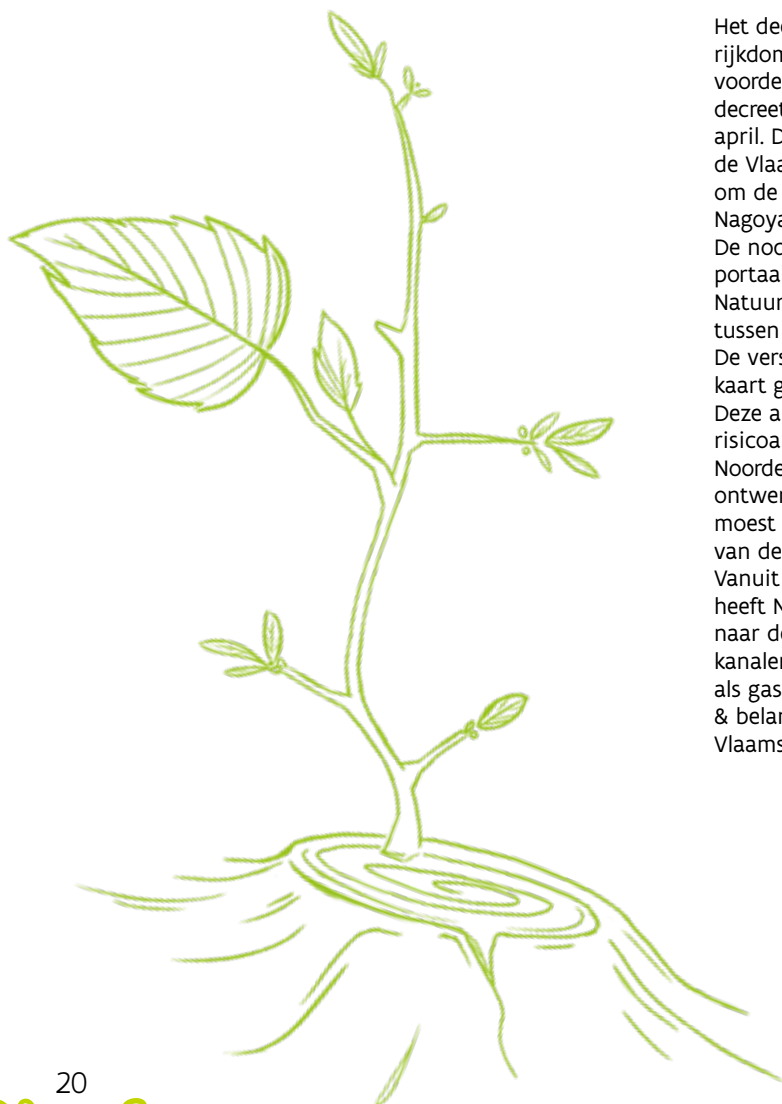
In het kader van de educatie en voorlichting van de landbouwsector zijn de relevante opleidingscentra, landbouwscholen en vakorganisaties in kaart gebracht en gecontacteerd. Op basis van hun specifieke behoeften en wensen werd in samenwerking met Inverde een aangepast lessenpakket ontworpen voor enerzijds de landbouwscholen -in hun diverse geledingen- en anderzijds voor de beroepslandbouwers, waarbij de informatiesessies via hun vakorganisaties werden en worden begeleid. Het ontwikkelde informatiepakket gaat praktisch in op de essentie van de natuurregelgeving en werd specifiek op maat van elke doelgroep uitgewerkt.

Het handhavingsrapport 2018 is gepubliceerd op de Natuur en Bos-website.

Het decreet betreffende de toegang tot genetische rijkdommen en de eerlijke en billijke verdeling van voordelen die voortvloeien uit hun gebruik (het 'Nagoya-decreet') werd definitief goedgekeurd en gepubliceerd in april. Dit decreet trad in werking op 22 april 2019. Door de Vlaamse Regering werd Natuur en Bos aangeduid om de uitvoering en de controle op de naleving van het Nagoya-protocol te garanderen.

De nodige stappen werden gezet om de internationale portaalsites (DECLARE (EU) & ABSCH (VN)) te linken naar Natuur en Bos. Hierdoor wordt de informatie-uitwisseling tussen de Nagoya-lidstaten vergemakkelijkt.

De verschillende potentiële (Vlaamse) gebruikers zijn in kaart gebracht via een sectorale doelgroepenanalyse. Deze analyse werd vervolledigd met een eerste risicoanalyse naar analogie van de door onze Noorderburen gehanteerde methodiek. Vooraleer een ontwerp van inspectieplan kan voltooid worden moet/ moest rekening gehouden worden met de eigenschappen van de verschillende gebruikersgroepen in en na dialoog. Vanuit de faciliterende rol als "Competent Authority" heeft Natuur en Bos verder ingezet op haar informatierol naar de (potentiële) gebruikers toe en dit via diverse kanalen en fora, zoals de Ronde tafel en de DSI Infodag, als gastspreker bij enkele associaties (advocatenkantoren & belangenorganisaties) en op de gastcolleges in elke Vlaamse Universiteit.

SD 2. WE ZORGEN VOOR EEN INTENSERE NATUURBELEVING VOOR IEDEREEN

OD 2.1 We zetten in op de verdere ontwikkeling van het bestaande belevingsaanbod

OMSCHRIJVING VAN DE DOELSTELLING

We zetten op een planmatige manier in op de verdere ontwikkeling van het belevingsaanbod binnen de eigen terreinen en de terreinen in beheer. Daarvoor brengen we in een eerste stap het bestaande aanbod in kaart. Rekening houdend met de noden en mogelijkheden, zowel wat betreft een gebiedsgericht als een doelgroepspecifiek aanbod, werken we vervolgens een meerjarenprogramma uit. Dit programma omvat zowel de opmaak van nieuwe toegankelijkheidsregelingen als de realisatie op het terrein via aanleg en inrichting van recreatieve voorzieningen en de begeleidende signalisatie. Daarnaast staan we verder in voor het verlenen van de vereiste machtigingen en toelatingen.

RESULTAAT 2019

Terreinbeheer is gestart met het digitaliseren van de bestaande toegankelijkheidsregelingen. In 2020 wordt dit afgewerkt. Deze data zullen in 2020 benut worden voor het ontwikkelen van een visie over beleving en toegankelijkheid en vervolgens een meerjarenprogramma. Daarnaast werden er via een ruime aftoetsing binnen de organisatie stappen ondernomen om tot een afsprakenkader te komen voor betalende activiteiten. Het e-loket dat toelatingen moet afhandelen voor sporten in de natuur is intussen gelanceerd. Dit loket heeft wel

last van enkele kinderziektes die in 2020 aangepakt moeten worden.

Ook op het terrein werd verder geïnvesteerd in het belevingsaanbod. In verscheidene gebieden werden hondenloopzones aangelegd, bijvoorbeeld in het gebied Keiheuvel-De Most en het Parkbos Gent. Er werd verder ingezet op het realiseren van natuurlijke speelzones, onder meer in Pallieterland (Lier) maar ook in Lommel onder de vorm van de eerste Kleine Wildernissen. Voor wandelaars werd verder gewerkt aan het aantrekkelijk maken en vernieuwen van wandelpaden, onder meer onder de vorm van expeditiepaden met spelelementen voor kinderen in het Lippensgoed-Bulskampveld. In zone west werden raamovereenkomsten voor structureel onderhoud van fiets- en wandelpaden afgesloten. In Hasselt werd geïnvesteerd in de heraanleg van de Abdijdreef en de aanleg van onthaalinfrastructuur van het domein Herkenrode.

Voor hengelaars werden op vele plaatsen ook in 2019 nieuwe hengelsteigers aangelegd. Onder meer langs de Schranshoeve in Vorselaar, De Broeken te Elen (Dilsen-Stokkem) en aan de rivierbeek en het kanaal Gent-Brugge te Oostkamp.

Ook een aantal grote infrastructuurprojecten werden gerealiseerd die de natuurbeleving ten goede komen. Een absolute eyecatcher daarin is het toeristisch project Fietsen door de Bomen in Bosland dat een hoogwaardige fietsbeleving biedt in de boomkruinen. Dit werd gerealiseerd binnen het Natuur en Bos-domein Pijnven in Bosland met cofinanciering vanuit de gemeente Hechtel-Eksel, Toerisme Limburg, Toerisme Vlaanderen en Limburg Sterk Merk. Het voorbije jaar werden ook uitkijktorens gerealiseerd in 3 natuurgebieden. Naast de uitkijktoren aan de straalmolen in Balen, gaat het over 2 torens in het kader van lopende natuurinrichtingsprojecten (Biscopveld en Dijlevallei). In het kader van het natuurinrichtingsproject Zwarte beek werd het plankenpad vernieuwd.

OD 2.2 We brengen de mensen bij de natuur

OMSCHRIJVING VAN DE DOELSTELLING

We willen alle Vlamingen in de natuur brengen, hen de natuur doen beleven en ervan laten genieten. Daarom zullen we het bestaand belevingsaanbod beter bekend maken en mensen informeren over de vele voordelen van een natuurbezoek. Door slimme campagnes, een gebruiksvriendelijke belevingswebsite en doordachte inzet van sociale media kan dit lukken.

Daarnaast moeten we de drempels die mensen nu ervaren wanneer ze een natuurbezoek overwegen, in kaart brengen en deze drempels wegwerken. We mikken hierbij op alle doelgroepen in de samenleving, bij uitstek deze die nu minder in de natuur komen.

Tot slot willen we experimenteren met nieuwe vormen van beleving om te bekijken of dit ook nieuwe of extra mensen in de natuur kan brengen. We denken hierbij in eerste instantie aan acties die een natuurbezoek laagdrempeliger kunnen maken.

RESULTAAT 2019

De geplande tevredenheidsenquêtes werden uitgevoerd en verwerkt.

Er werden nieuwe initiatieven gefaciliteerd om het welzijn van mensen te bevorderen. Zo werden natuurlopen, hondenlosloopzones, natuuroases, natuurbegraafplaatsen, speelzones, hengelsportgebieden en andere initiatieven ingericht in gebieden van Natuur en Bos, zoals voorzien in het goedgekeurde budgetplan.

Met campagnes en (continue) acties maakten we mensen warm voor de natuur, zowel op vlak van biodiversiteit, als op vlak van beleving.

Er werden allerlei evenementen, met focus op sport, cultuur en gezondheid, ondersteund in onze gebieden. Voorbeelden hiervan zijn de openluchtpoëzie-expo in Groenenberg en de Venetiaanse optocht in Gaasbeek. Daarnaast ontwikkelden we campagnes die bestaande natuurfenomenen op een hoger niveau brengen.

Voorbeelden zijn:

- de Nationale Heidedagen, waarvoor de voorbereidingen lopen;
- het Hyacintfestival, dat opnieuw een voltreffer was, mede dankzij de medewerking van Regi en het filmpje van boswachter Pierre met Regi;
- het Rozenfestival in Coloma, waarvoor een mooi en duurzaam concept ontwikkeld werd in symbiose met de gemeente en dat in 2019 voor het eerst succesvol georganiseerd werd.

De campagne 'Buitengewoon' werd ontwikkeld. Deze geeft de Vlaming goesting om de natuur in te trekken. Momenteel loopt de campagne en wordt deze geïntegreerd in de reguliere sociale media.

Ook kinderen werden warm gemaakt voor de natuur via verschillende campagnes. De samenwerking met Ketnet liep enerzijds in het kader van de opening van het multimovepad, anderzijds in kader van de Week van het Bos. Zowel Ketnet Junior als Ketnet stapten mee in de campagne. Er werd ook een samenwerking met de Fabeltjeskrant opgezet. Op de bestaande succesvolle producten werd verder gewerkt.

We stuurden nieuwsbrieven uit over de vele troeven van de Vlaamse natuur. Het aantal abonnees stijgt gestaag. De lezersgraad ligt op een aanvaardbaar niveau.

We werkten mee aan de realisatie van een grote natuurdocumentaire: Onze natuur (VRT). De samenwerkingsovereenkomst met Hotel Hungaria werd afgesloten en de projectwerking werd opgestart.

We zetten sociale media en digitale tools doordacht in, al was er in 2019 een kleine terugval omwille van het teruggeschroefde budget. Er worden extra inspanningen geleverd om het niveau terug op peil te brengen. We zorgden ervoor dat onze website aanspreekt en interessante informatie bevat over onze natuurgebieden. Er werden continue inspanningen geleverd om de inhoud van de belevingspagina up-to-date en wervend te houden. Dit werd bemoeilijkt door een gebrekkig zicht op het investeringsbudget.

OD 2.3 We zetten natuur in voor het welzijn van de mensen

OMSCHRIJVING VAN DE DOELSTELLING

Omdat natuur erg belangrijk is voor het welzijn van de mens, zetten we ons in om meer natuur in de directe leefomgeving van de Vlaming te brengen en de mogelijkheden van natuurbeleving te vergroten. Dit is vooral belangrijk in een stedelijke omgeving.

We zetten gerichte acties op naar het publiek of bepaalde doelgroepen, waarbij specifiek gebruik of beleven van natuurterreinen bijdraagt aan het welzijn van de mensen. Deze acties worden ondersteund door gerichte communicatie.

Naast innovatieve initiatieven, zoals natuuroases, multimovepad, ... gaat het over 'ontsluiten' van natuur voor specifiek gebruik zoals natuurlopen, speelzones, natuurbegraafplaatsen, ...

Hierdoor willen we ook dat meer mensen natuur leren zien als een bron van persoonlijk welzijn en zodoende medestanders worden voor de vraag naar voldoende, nabije en toegankelijke natuur.

RESULTAAT 2019

De innovatieprojecten 2018 over natuur en gezondheid - snoezelbos, natuuroases, kleine wildernissen en de Natuur en Bos-kruidenthee- zijn in de loop van 2019 gerealiseerd en met heel wat publieke aandacht gelanceerd. Hierrond werd de campagne 'Natuurlijk goed' gebouwd, waarmee Natuur en Bos onder meer deelnam aan de Ladies Fair in mei 2019.

Een multiplicatoreffect werd beoogd door de projectoproep Natuur in je Buurt specifiek te richten op natuur en gezondheid, met de innovatieprojecten als inspirerend voorbeeld. De oproep Natuur in je Buurt resulteerde in 145 ingediende voorstellen, waarvan er 30 beloond werden met een subsidie. Heel wat van de indieners waren zorginstellingen, die hun terreinen wilden inrichten om de heilzame werking van de natuur optimaal te benutten en tegelijk hiermee ook biodiversiteits- en klimaatdoelstellingen realiseren.

Natuur en Bos werkte actief mee aan het Netwerk Natuur en Gezondheid dat in maart 2019 opgericht werd. Dit netwerk bestaat uit organisaties en overheden uit verschillende sectoren die de brug willen slaan tussen natuur en gezondheid, via kennisdeling, uitwisseling van inspirerende voorbeelden, afstemming en samenwerking. Op vraag en met medewerking van Natuur en Bos ontwikkelde het Bosforum, een samenwerkingsverband van organisaties en academici uit de bos- en houtsector, een praktijkgericht actieplan 'Natuur & gezondheid', als concretisering van de nieuwe visie op bos in Vlaanderen.

Een eerste voorstelling van dit actieplan gebeurde op een studiedag die Natuur en Bos samen met het Bosforum, het Netwerk Natuur en Gezondheid in het Psychiatrisch centrum Bethaniën in Zoersel organiseerde in december 2019.

Ook het opleidingsaanbod 'natuurcoaching' van Inverde sluit hierbij aan. Natuur en Bos beschikt sinds april 2018 over het gemandateerd loopbaancentrum coachenindenatuur.be. In 2019 waren 25 loopbaancoaches over heel Vlaanderen actief als natuurcoach. Zij realiseerden samen 160 coachingssessies en zitten daarmee op het gemiddelde per loopbaancentrum in Vlaanderen.

Natuur en Bos neemt deel aan een projectvoorstel van Interreg-project NABUCO (NAture based BUrnout COaching project) waarbij een natuurgebaseerd burnout coaching traject wordt ontwikkeld en uitgetest door minstens 10 pilootorganisaties. De beslissing over het Interreg-projectvoorstel valt in februari 2020.

Het project 'revalideren in het groen' zit op schema; eerste publieke voorstelling van de tussentijdse resultaten is gepland voor voorjaar 2020. In dit project gaan we op zoek naar haalbare oplossingen om iedereen van de natuur te laten genieten. Als case is het Parkbos in Gent, De Pinte en Sint-Martens-Latem gekozen. Concreet willen we de barrières en hefbomen voor gebruikers in kaart brengen en enkele creatieve, werkzame oplossingen genereren waar gebruikers én natuur er op vooruitgaan.

Via een studentenproject is prospectie uitgevoerd binnen beheer Natuur en Bos om opportuniteiten, en mogelijke samenwerkingen te detecteren op het terrein tussen Natuur en Bos en zorginstellingen. Voorlopig heeft dit niet geleid tot nieuwe projecten op het terrein.

SD 3. WE ZORGEN VOOR DUURZAME BENUTTING VAN NATUUR

OD 3.1 We optimaliseren de bestaande Natuur en Bos-producten met het oog op een betere valorisatie

OMSCHRIJVING VAN DE DOELSTELLING

Traditioneel slaagt Natuur en Bos er in een aantal producten te valoriseren om zo financiële ruimte te creëren om te herinvesteren in de natuur. Intussen is daarin ervaring opgebouwd en worden sporen uitgezet om deze vermarkting te optimaliseren.

Jaarlijks wordt circa 100.000 m³ hout uit Natuur en Bos-domeinen in de markt gezet. Het is de bedoeling dat, door slimmer te beheren en te verkopen, houtverkoop meer opbrengt. De markt wordt beter opgevolgd, de verkopen zelf worden onder de loep genomen en men doet beroep op alternatieve technieken zoals houtpark. Om dit mogelijk te maken wordt het houtverkoopproces gestroomlijnd o.a. op vlak van monitoring en technische ondersteuning.

Het aanbod open opleidingen via Natuurinvest wordt geëvalueerd en waar mogelijk uitgebreid. Er worden nieuwe opleidingen in de markt gezet die snel inspelen op opportuniteiten en gericht zijn op de doelgroepen die we willen bereiken om te werken aan een groener Vlaanderen. Externe certificering wordt uitgebreid met als basis de opgedane ervaring binnen Natuur en Bos zelf.

De ticketing wordt verder uitgebreid naar het voorbeeld van het Zwin en de museumtuin.

Het aanbod aan natuurcoaching wordt verder ontwikkeld en uitgebreid naar nieuwe doelgroepen.

RESULTAAT 2019

In 2019 vond de eerste verkoop van kwaliteitsstammen plaats op een Vlaams Houtpark. De verkoop was een succes, zowel qua bestemming van het hout als qua prijs. 70% van de stammen vond zijn weg naar een fineerbedrijf (18 m³), naar zagerijen (277 m³) en rondhouthandelaars (275 m³) uit België (9), Duitsland (1), Nederland (1) en het Groothertogdom Luxemburg (1). De totale opbrengst bedroeg € 141 358. De gemiddelde prijs per m³ bedroeg € 248 per m³. De inlandse eik was zonder discussie de duurste houtsoort met een gemiddelde van € 344/m³ en uitschieters tot € 824/m³.

De twee andere podiumplaatsen waren voor de Amerikaanse eik (€ 300/m³) en de Gewone es (€ 250/m³). Gezien de succesvolle verkoop van 2019 werd in 2019 alles voorbereid voor een tweede Houtpark in 2020. Van 20 januari tot 20 februari 2020 zullen 220 stammen van de beste kwaliteit (ongeveer 630 m³) bezichtigd kunnen worden in het Meerdaalwoud. Voor de promotie van dit houtpark wordt een beroep gedaan op een extern marketingbureau. De online verkoop van hout kon in 2019 niet worden opgezet wegens onvoldoende capaciteit bij ICT. De doelstelling wordt meegenomen naar 2020. De totale inkomsten van houtverkopen in 2019 bedroeg € 3.513.988.

In 2019 vonden 268 opleidingen op maat plaats, goed voor 416 lesdagen waarvan 58,5 theorie en 357,5 praktijk. De omzet bedroeg € 326.059. In het open aanbod werden er 207 opleidingen ingericht met een totaal van 492,5 lesdagen. 19 van deze opleidingen waren nieuw zoals aanpak van Japanse duizendknoop op het terrein, Groensafari langs Tiny Forests in Nederland, Ecologisch ontwerp van kleine tuinen, Liergebruik bij moeilijke vellingen en Workshop tractoronderhoud. Er namen 2.432 cursisten deel aan de opleidingen. De bezettingsgraad was 70%. Het totale inkomen voor opleidingen in het open aanbod was € 561.424. Het leertraject 'Coaching in de natuur' was goed voor een inkomen van € 147.431.

Binnen Natuur en Bos wordt de brevetteringsapp ingezet voor alle theoretische en praktische proeven. Er bestaat een gestroomlijnd proces voor certificering dat gedragen wordt door de markt. De brevetten en certificaten behaalden in 2019 een externe validatie door het Vlaamse en Europese onderwijs- en accrediteringssysteem en EFESC. Er werd ook een contactdag Multipliers event Quality Forest Belgium georganiseerd waar de brevettering van kettingzaaggebruik onder de aandacht werd gebracht.

Natuurinvest tekende een contract met CVTrust voor de implementatie van ons platform in hun bestaande brevetteringsapp. In het kader van een proefproject in België zal EFESC nagaan of de kost van de brevetteringsapp gerecupereerd kan worden via een certificatenbeheertool.

Er zijn in totaal 23 natuurcoaches actief bij het loopbaancentrum van Natuur en Bos dat met 112 afgehandelde loopbaancheques op het gemiddelde zit van alle loopbaancentra in Vlaanderen. In 2019 werden gratis infosessies aangeboden ter kennismaking en promotie. De herfstcyclus van het leertraject Coachen in de Natuur werd geannuleerd wegens niet genoeg deelnemers.

In 2019 brachten 24.780 mensen een bezoek aan de museumtuin in Gaasbeek, goed voor een inkomen van € 64.687. In het Zwin vonden 117 events plaats met 6.453 deelnemers, een stijging van 18% ten opzichte van 2018. In totaal waren er 121.969 bezoekers, goed voor een inkomen van € 206.698 voor Natuurinvest.

OD 3.2 We realiseren nieuwe producten die inkomsten genereren die we opnieuw investeren in de natuur

OMSCHRIJVING VAN DE DOELSTELLING

Het aanbod aan producten die in de markt gezet worden, wordt uitgebreid en nieuwe horizonten die valorisatiepotentieel bieden worden verkend. Er worden, o.a. vanuit het innovatieproces, de gouden sprinkhaan, nieuwe producten voorgesteld die inkomsten kunnen genereren. Deze voorstellen worden geanalyseerd en deze met het hoogste potentieel worden uitgerold.

RESULTAAT 2019

Uit de jaarlijkse innovatiewedstrijd 'de Gouden Sprinkhaan' ontstond het idee om een Natuur-en-Bosthee op de markt te brengen. Natuurinvest liet door een ecologische kruidenkwekerij in de groene rand rond Brussel een geurige kruidenmix – genaamd T_ - samenstellen met planten die in het wild voorkomen in de Vlaamse natuur. In de huisstijl van de campagne Natuurlijk Goed liet Natuurinvest 10.000 verpakkingen produceren die in functie van de vraag gevuld kunnen worden. De T_ werd verspreid ter promotie van de realisaties in het kader van de campagne Natuurlijk Goed en wordt ingekocht en verkocht door 5 horecaconcessies en bezoekerscentra in de Vlaamse natuur. Per verkocht zakje van de T_ gaat 1 euro naar de realisatie van Natuuroases op de domeinen van Natuur en Bos.

Natuurinvest leverde de projectleider voor de realisatie van de natuuroases, één van de vier laureaten van de innovatiewedstrijd 'de Gouden Sprinkhaan'. De zes natuuroases van Natuur en Bos, gerealiseerd i.s.m. de houtateliers Sam Ponette en Nauwau zijn dé plekken bij uitstek voor een stil, traag en meditatief verblijf in de natuur. Bij de natuuroases hoort ook een podcast. De natuuroases waren even in de running voor de Henry van de Velde-Awards, maar werden uiteindelijk geen laureaat.

Tiny Houses zijn een innovatieve vorm van kortverblijf die in Vlaanderen slechts vergoedbaar is in de ruimtelijke bestemmingen woongebied en in gebieden voor verblijfsrecreatie. Naar aanleiding van de vele vragen van ondernemers in deze sector ging Natuurinvest samen met de GIS-collega's van Natuur en Bos op zoek naar eigendommen van Natuur en Bos met de bestemming wonen en verblijfsrecreatie omringd door een tweede 'bestemmingsschil' die eveneens niet ruimtelijk kwetsbaar is. De analyse leverde 107 percelen op verspreid over 59 domeinen die voldoen aan de nodige basisvoorwaarden (bebouwendheidsgraad, afmetingen en ontsluiting). Op die shortlist gebeurde een desktopanalyse die aantoonde dat allicht slechts 5 percelen écht in aanmerking komen. De verdere analyse en een eventuele oproep tot concessie gebeuren in 2020 door de collega's van de grondconcessies. In kader van dit traject werd samen met de Europese Groepering voor Territoriale Samenwerking (EGTS) Linieland van Waas

en Hulst gewerkt aan de realisatie van een huisje in het toekomstige Grenspark Groot Saeftinghe. De vertraging die ECTS opliep bij het ontwerp van het ecohuisje en de gunning aan een aannemer maakten dat dit ecohuisje in 2019 niet gerealiseerd kon worden.

Sinds augustus 2016 is Natuurinvest, samen met vijf commerciële bedrijven, een hogeschool, drie terreinbeheerders en een koepelorganisatie, partner in het Interregproject GrasGoed dat natuurmaaisel dat ongeschikt is als veevoeder verwerkt tot industriële producten (www.grasgoed.eu). In 2019 vonden inkuilexperimenten plaats in Huldenberg, Kortenaken en Beverlo. Natuurmaaisel werd op verschillende manieren verwerkt, er vonden analyses plaats door externe labo's en er werd onderzocht of een label voor natuurgras als rest van natuurbeheer interessant kan zijn. Ingekuild maaisel werd succesvol geconverteerd tot – onder andere – isolatiemateriaal, graspapier en potgrond. Natuurinvest gebruikt het graspapier voor de druk van certificaten, brevetten en cadeaubonnen en ook de vernieuwde folder Coachen in de Natuur werd op graspapier gedrukt. Het voormalige boswachtershuis De Fonteyn, nu in concessie gegeven aan het Regionaal Landschap Dijleland, krijgt dakisolatie van gras.

In het kader van GrasGoed werd het businessplan rond een grasraffinage-unit afgerond. Uit het businessplan vloeide een samenwerkingsovereenkomst voort met de Vlaamse Milieuholding. Als innovatieve overheidsopdracht werd een concurrentiegerichte dialoog opgezet op zoek naar een partner die zo'n raffinage-unit kan uitbouwen. De jury selecteert in 2020 de kandidaat/kandidaten met wie de dialoog wordt verdergezet.

Voor het Zoniënwoud zijn zes attractieve toegangspoorten uitgetekend, waarvan de site van Groenendaal (Hoeilaart) de belangrijkste is. Met het toeristisch hefboomproject Mysterieus & Majestueus wil Natuur en Bos de toegangspoort Groenendaal uitbouwen tot dé centrale hub waar toeristen hun bezoek aan het Zoniënwoud beginnen en beëindigen. Voor de hele site werd een masterplan opgemaakt. Daarin past de restauratie van het huidige bosmuseum in de historische en beschermde priorijhoeve van Groenendaal tot een hedendaags belevingscentrum. Het ontwerp voor die werken is klaar om uitgevoerd te worden en de vergunning is verkregen. Tevens wil Natuur en Bos aan deze onthaalpoort een spectaculair en gezinsvriendelijk boomkruinpad of 'canopy walk' aantakken: een toegankelijk wandelpad van ongeveer 1 km tot tussen de kruinen van majestueuze beuken, met een uitkijktoren die de landschapsbeleving naar een hoger niveau tilt. Hiervoor werden de nodige terreinstudies, opmetingen en uitpalingen uitgevoerd. Het ontwerp van het geheel gebeurde in het kader van de Open Oproep van de Vlaams Bouwmeester.

OD 3.3 We zoeken partners om via cofinanciering gezamenlijke doelstellingen te realiseren

OMSCHRIJVING VAN DE DOELSTELLING

We exploreren nieuwe wegen om, samen met anderen, middelen te mobiliseren voor het realiseren van natuur.

RESULTAAT 2019

Een haalbaarheidsstudie m.b.t. habitatbanking werd uitgevoerd, waarbij de toepassing in verschillende andere landen en regio's werd onderzocht en via interviews het marktpotentieel in Vlaanderen werd afgetast. De conclusie is dat er wel degelijk een potentieel is, mits een reeks voorwaarden vervuld worden. Zo is er een natuurlandpuntensysteem nodig, kan voldoende vraag enkel gecreëerd worden indien compensatieverplichtingen worden opgelegd in de vergunningen, en is een transparant en betrouwbaar systeem nodig met een toezichthouder. De Directieraad besloot dit thema op de radar te houden en verder interessante cases te volgen ten behoeve van beleidsvorming (cases in Antwerpse haven en experiment van VLM rond dienstenvergoedingen in Voeren).

Inzake de werking rond cofinanciering uit het LIFE-programma van de Europese Unie werd in 2019 binnen de gebiedsgerichte werking aandacht besteed aan :

- Het gestructureerd aanpakken met partners van de restfinanciering voor LIFE-dossiers;
- Interne werking opzetten voor gecoördineerde aanpak van aanvraag van projecten door gebiedscoördinatoren en projectleiders;
- Overleg met lokale partners over inhoud van LIFE projecten waarin Natuur en Bos partner kan zijn.

Een vernieuwde aanpak "Life To BE" zal uitgewerkt worden in 2020, rekening houdend met het nieuwe Natura 2000-programma voor de cyclus 2021-2026.

In 2019 werden geen nieuwe LIFE- projecten binnen gehaald waar Natuur en Bos coordinating beneficiary is (dwz. als trekker optreedt). In 2019 werden 3 projecten waarin Natuur en Bos partner is, definitief goedgekeurd: Nardus Limosa, 3nbullfrog en Narmena (deze projecten werden ingediend voor call 2018). Deze projecten starten in respectievelijk 2019, 2020 en 2020.

Binnen deze projecten zal Natuur en Bos een totaalbedrag investeren van € 2,39 mio waarvan het zelf € 1,68 mio recupereert via de Europese cofinanciering. Natuur en Bos voorziet ook binnen die projecten € 1,4 mio aan restfinanciering voor de partners. Door inzet van € 2,11 mio uit de eigen middelen, wordt ervoor gezorgd dat er voor € 16,83 mio wordt gemobiliseerd voor natuur. Daarvan werd € 14,6 mio gemobiliseerd voor uitbreiden en verbeteren van de Europees te beschermen natuur in Vlaanderen.

Wat betreft de besteding van de voorziene middelen in het Vlaamse PDPO-programma, lopen de bosmaatregelen (subsidies bebossing en herbebossing) achter op de verwachtingen terwijl voor Natura 2000-maatregelen de goedkeuringen de verwachtingen overstijgen. Er wordt immers weinig gebruik gemaakt van de subsidies voor bebossing en herbebossing. Vermits beiden een lange doorlooptijd hebben blijkt dit vooralsnog niet uit de jaarlijkse uitbetalingen via het Vlaamse Betaalorgaan. Er werd ingespeeld op externe opportuniteiten zoals deelname aan een zesmaanden-try out in het Landschapsfonds Westhoek, als pilootproject innovatieve financiering. Het resultaat was positief, en leverde een aantal leerpunten op die meegenomen worden naar een volgende ronde. De aanwezigheid van een partner op het terrein, die de oproep ter plaatse promootte, de uitwerking van projectvoorstellen begeleidde en de kwaliteit ervan bewaakte, was in dit geval cruciaal voor het welslagen.

OD 3.4 We stellen onze gebouwen en terreinen ter beschikking van derden zodat zij meerwaarde kunnen creëren in de natuur

OMSCHRIJVING VAN DE DOELSTELLING

Deze doelstelling vat de activiteiten in verband met de kortetermijnverhuur, de herbestemming van vastgoed en nutsconcessies.

RESULTAAT 2019

In 2019 werden 5 nieuwe concessies gestart, elk met een maatschappelijke meerwaarde en/of een meerwaarde voor de natuurbeleving. Het totaal gerenoveerde kasteel Ter Rijst herbergt voortaan bewoning, een b&b, flats, een brasserie en een kunst- en cultuurcentrum. Verder konden we vier voormalige boswachterswoningen (in Zedelgem, De Haan, Bierbeek en Halle) op de markt brengen voor bewoning in combinatie met respectievelijk conciërgewerk, natuureducatie en workshops voor mensen met een beperking. De vier panden zullen door de concessionaris opgefrist/gerenoveerd worden. Twee bestaande concessies, de Bremdonckhoeve en De Inslag,

werden in 2019 vernieuwd. Na nieuwe investeringen biedt de Bremdonckhoeve onderdak aan Kunstgalerij Keteleer. Omwille van het herinrichten van de subsidies in de zorgsector werd de concessie van De Inslag overgenomen door een andere vzw, aan dezelfde condities. In het volledig gerenoveerde oostelijke koetshuis van Hof ter Linden opent begin 2020 een gastronomisch restaurant de deuren.

Tevens werden er in 2019 veertien grondconcessies verleend, gaande van nutsvoorzieningen tot het uitbaten van een wijngaard. Het proces 'verlenen van concessies' werd geoptimaliseerd door het centraliseren van de aanvragen naar één aanspreek- en communicatiepunt. Deze werking vraagt blijvende aandacht, voornamelijk op vlak van timing met het oog op het tijdig afleveren van de contracten/concessies.

OD 3.5 We dragen via natuurgebaseerde oplossingen bij aan het behalen van de klimaatdoelstellingen

OMSCHRIJVING VAN DE DOELSTELLING

Hieronder vallen de aspecten van onze werking die duidelijk in eerste orde te linken zijn aan klimaatdoelstellingen, zoals de projecten, processen, sensibilisering en voorbeeldfunctie die Natuur en Bos opneemt. De uitvoering- of inrichtingsprojecten op het terrein die wel een slim label van klimaatdoelstelling kunnen krijgen (cobenefit), maar eigenlijk gericht zijn op andere doelen, worden elders behandeld.

Luik 1. Sekwestratie

Het beschermen van bestaande koolstofvoorraden in de bodem en verschillende natuurontwikkelingsactiviteiten zoals bosuitbreiding, veenherstel en vernatting, sekwestreren CO₂ in biomassa en bodem. Hieronder valt ook het optimaal biomassagebruik in functie van sekwestratie.

Luik 2. Weerbaarheid van natuur

Dit gaat over het weerbaarder maken van natuur de natuur ten opzichte van de verwachte verandering van het klimaat en omvat

- het ontwikkelen van operationele richtlijnen voor beheer (planning, brandpreventie, prioritaire invasieve uitheemse soorten, aangepaste genenbronnen,...)
- het ontwikkelen van crisisbeheerplannen (branden, windval, prioritaire invasieve uitheemse soorten ,...)
- realisatie natuurverbindingen
- realisatie oeverzones.

Luik 3. Acties op het vlak van klimaatadaptatie of het verminderen van de impact van de klimaatverandering op de leefbaarheid van onze omgeving.

Dit omvat

- klimaatbuffering van verstedelijkte gebieden
- klimaatbuffering in valleigebieden (vernatting, waterconservering)
- landschapshydrologisch herstel

RESULTAAT 2019

De visie op klimaatadaptatie en beheermaatregelen wordt in 2020 verder ontwikkeld voor de verschillende natuurstreefbeelden.

Afgewerkte richtlijnen voor klimaatadaptief beheer zullen in 2020 opgeleverd worden. De studie daarvoor is op 4 jan 2020 gestart.

De programma's rond de thema's mitigatie en adaptatie van de natuur lopen of worden opgemaakt: de studies naar Domestic offsetting en C--hotspots en C-lekken zijn afgerond, een studie naar optimaal biomassagebruik in functie van C-vastlegging is lopend.

Tal van inrichtingswerken en aanplantingen dienen de klimaatdoelstellingen door te zorgen voor een verhoging van de koolstofvastlegging en een buffering te voorzien voor de impact van de klimaatverandering: de werken in het kader van het geactualiseerde Sigmaplan, de aanplant van bossen, vernattings- en vergroeningsprojecten. Deze komen elders in dit jaarrapport aan bod.

2. Rapportering over de uitvoering van de beheerdoelstellingen

BEHEERDOELSTELLINGEN

Dit luik gaat over de ontwikkeling en opstelling van Natuur en Bos als organisatie. Over welk organisatie we willen zijn, hoe we ons willen opstellen naar onze klanten, hoe we onze dienstverlening nog efficiënter en professioneler willen maken en hoe we ervoor willen zorgen dat onze mensen met goesting komen werken.

KLANTEN

BEH 1.1 We zijn voor iedereen vlot bereikbaar

OMSCHRIJVING VAN DE DOELSTELLING

Elke entiteit werkt een basisbereikbaarheid (mail + telefoon) uit zodat de onthaalmedewerkers van Natuur en Bos en call receivers van 1700 steeds correct en vlot kunnen doorschakelen (vb AVES elke vm bereikbaar, ...). Elk afdelingshoofd is verantwoordelijk voor het toepassen van de basisbereikbaarheid door zijn/haar medewerkers (attitudeverandering; bijhouden agenda's, termijn antwoorden mails, doorschakelen vast toestel naar gsm, wie doet wat lijst, ...).

Sinds 1/8/2018 is er een samenwerkingsovereenkomst tussen het Natuur en Bos en 1700 voor 3 thema's (kappen bomen, jacht en visserij). We willen deze thema's uitbreiden en de samenwerking met 1700 verder versterken.

RESULTAAT 2019

Om de bereikbaarheid van Natuur en Bos verder te professionaliseren werd in 2019 een reeks maatregelen genomen.

Per afdeling werden duidelijke afspraken gemaakt over de bereikbaarheid. Deze afspraken werden intern gecommuniceerd met het oog op een efficiënte en klantvriendelijke doorschakeling van inkomende telefoonoproepen.

Na de reorganisatie bij afdeling Terreinbeheer zal de bereikbaarheid van deze afdeling in het voorjaar 2020 verder uitgewerkt worden. Nadien zal dit ook gecommuniceerd worden binnen Natuur en Bos en worden de afspraken rond "bereikbaar zijn" nog eens herhaald.

Er werden ook technische stappen gezet. Zo werd de samenwerking met Nextel opgestart. De generieke

telefoonnummers zullen in 2020 voorzien worden van een applicatie zodat deze nummers gemakkelijker te beheren zijn (in- en uitschakelen van op afstand, voicemail instellen, etc).

Tot slot werd ook de samenwerking met 1700 versterkt. Op basis van ervaringen uit het verleden is Natuur en Bos er van overtuigd dat een samenwerking met 1700 de dienstverlening naar burgers toe professionaliseert en verbetert. Naast vragen over kappen van bomen, jacht en visserij kan de burger nu ook bij 1700 terecht met vragen rond schade door soorten. De wijzigingen rond recreatieaanvragen zijn lopende en zullen in het voorjaar 2020 operationeel worden.

BEH 1.2 We bouwen een gedifferentieerd klantenbeleid uit

OMSCHRIJVING VAN DE DOELSTELLING

De uitdaging op middellange termijn is om iedere burger die in of aan natuur wil werken, op een gebruiks- en klantgerichte manier te helpen zijn of haar doel te bereiken. Dit vraagt de uitbouw van een analoog en vooral digitaal dienstencentrum en het toepassen van productmarketing op het niet commerciële deel van onze organisatie, in combinatie met change management naar de medewerkers om te evolueren naar een coachend ambtenaarschap.

Volgende aspecten zijn hierbij relevant, doorlopen vanuit het perspectief van de klant:

- o Oriëntatie : voor welke diensten en producten kan men bij Natuur en Bos terecht.
- o Contact: hoe verloopt het contact (digitaal, per brief, per mail, per chat, ...) en welke competenties zijn noodzakelijk van de interne personeelsleden (coachend ambtenaarschap)
- o Kwaliteit van diensten en producten : duidelijke afspraken tussen de verschillende diensten zijn nodig om de aangeboden engagementen te kunnen garanderen.
- o Nazorg: opzetten van een klachten-managementsysteem

RESULTAAT 2019

In 2019 werd rond een aantal thema's een gedifferentieerd klantenbeleid uitgewerkt:

- o Intentie was om in de Dienstverleningscatalogus van AIV alle diensten van Natuur en Bos op te lijsten. Bij contact met AIV bleek echter dat de Dienstverleningscatalogus niet meer ondersteund werd en dat de nieuwe tool nog niet voldoende functionaliteiten had om relevant te zijn. Daarom werd dit punt niet verder uitgewerkt. In de toekomst wordt dit verder opgenomen bij het procesmanagement van de organisatie.
- o Er werd een uitvoerige marktverkenning voor een CRM-systeem uitgevoerd. Op basis van deze analyse en omwille van aanbestedingstechnische redenen werd beslist geen Proof-of-Concept uit te werken, maar over te gaan tot aanbesteding. Daarvoor werd

eind 2019 een bestek geschreven en budget voorzien in 2020.

- o Door UX-bedrijf 'Box of Birds' werd een analyse uitgewerkt van de bestaande dienstenwebsite en een roadmap uitgetekend om te komen tot een gebruiksvriendelijke dienstenwebsite. Eind 2019 werd hiervoor een bestek opgemaakt. In 2020 is er budget voorzien om deze roadmap uit te werken tot een volwaardige dienstenwebsite, inclusief de verbetering van de toegang tot de E-loketten.
- o Het Digitaal Subsidieplatform werd opgestart met de uitwerking van een gebruiksvriendelijke flow van de investeringssubsidies. Als eerste werd de PSN-flow uitgewerkt en gedigitaliseerd. Aan de hand van een aantal gebruikersgroepen werd de eerste versie eind 2019 verbeterd voor de lancering van de PSN in 2020. Tevens werd de Natuur in je Buurt-flow voor 2020 gedigitaliseerd.
- o Met betrekking tot de bekommernissen van klanten werden er geen workshops georganiseerd tijdens de overlegmomenten van de doelgroepen. Wel werd er een analyse op hoofdlijnen gemaakt van de klachtenbehandeling van Natuur en Bos in 2019 in het jaarrapport. Natuur en Bos zet ook in op een snelle alternatieve klachtenbehandeling en wordt met deze best practice ook opgenomen in het jaarrapport van de Vlaamse ombudsman.
- o Met betrekking tot productmarketing werd een basiscursus georganiseerd door Minds & More voor de diensten Natuurinvest, Communicatie en Relatiebeheer. Onder coördinatie van Natuurinvest werd een aanbesteding uitgewerkt voor strategische marketing en productmarketing. Dit raamcontract is beschikbaar voor afname door Natuurinvest en Natuur en Bos.
- o Er vond een aantal lezingen over klantenrelaties plaats tijdens het traject voor leidinggevenden.

Voor 2020 werd opnieuw een actieplan uitgewerkt om dit thema (BEH 2) te verdiepen met focus op klantgerichte cultuur, CRM-systeem, digitale dienstverlening en targetgroepen.

BEH 1.3 We gebruiken heldere taal in alles wat we doen

OMSCHRIJVING VAN DE DOELSTELLING

Doelstelling is de bestaande communicatie eenvoudiger en begrijpelijker te maken.

RESULTAAT 2019

Het sjabloon voor de toelatingen van Natuur en Bos werd onder handen genomen en deze zijn nu 'heerlijk helder'. Er werd ook gestart met een nieuwe dienstenwebsite, het overzetten van de content biedt een uitgelezen kans om de info op de site 'heerlijk helder' te maken.

In 2019 zaten we grotendeels op schema t.o.v. de verwachte resultaten, echter worden een aantal geplande acties pas uitgevoerd en geconsolideerd in 2020.

INTERNE PROCESSEN

BEH 2.1 We maken de Natuur en Bos-strategie intern en extern helder

OMSCHRIJVING VAN DE DOELSTELLING

We willen een duidelijk en wervend verhaal dat een antwoord biedt op de vraag: wat verwacht de maatschappij van ons? En hoe vullen we dat in voor de buitenwereld?

Daarnaast moeten we ook helder hebben wat de buitenwereld van onze organisatie moet weten: zowel hetgeen we zelf in de hand hebben, als zaken die we niet in de hand hebben, maar geregeld wel naar boven komen. Het ondernemingsplan en het jaarrapport zijn belangrijke instrumenten in dit kader.

RESULTAAT 2019

De ambitie 'We maken de Natuur en Bos-strategie intern en extern helder' wordt voor het grootste deel ingevuld door het voorliggende jaarrapport zelf. Immers, dit jaarrapport vormt - samen met het ondernemingsplan - een cruciale output van deze beheerdoelstelling. In dit jaarrapport is ook het eindresultaat zichtbaar van de periodieke opvolging van de indicatoren en kencijfers die het beleid onderbouwen en uitdragen. De ambitie om deze cijfers proactief te verzamelen werd niet volledig waargemaakt en vormt een punt van aandacht voor het komende jaar.

De aanhoudende aandacht voor het verzamelen van de kencijfers en indicatoren, maakt dat Natuur en Bos er dit jaar nog niet in geslaagd is om een verhaal op te bouwen en uit te dragen dat is opgehangen aan deze cijfers. Het team relatiebeheer bezocht in 2019 wel de nieuw geïnstalleerde gemeente- en provinciebesturen en heeft, in samenwerking met team communicatie, een master-powerpoint opgemaakt die in functie van de doelgroep en het betrokken thema, een basis vormt om het Natuur en Bos-verhaal te vertellen. Het werken met deze master powerpoint zorgt voor een professionalisering van de klantenrelatie om wille van de kwaliteit en uniformiteit van het gebruikte materiaal.

BEH 2.2 We besteden onze middelen aan de juiste prioriteiten en met het beste resultaat

OMSCHRIJVING VAN DE DOELSTELLING

Deze doelstelling betreft in hoofdzaak budget- en personeelsplanning en de ondersteuning van het procesmanagement en de project- en programmawerking.

We streven naar een efficiënte en effectieve inzet van mensen en middelen om de realisatie van doelstellingen te verbeteren.

Doelstellingen dienen daarom helder te zijn. Daarnaast zorgen we voor een real time opvolging van budgetten, die gebruiksvriendelijk is voor de directieraad, leidinggevend en projectleiders. De planning van individuele medewerkers vertrekt vanuit de operationele doelen van Natuur en Bos. We kunnen rapporteren hoeveel budget en VTE er worden toegewezen aan de SD's en OD's.

We hebben een personeelsbehoefteplan dat afgestemd is op de realisatie van de strategische doelstellingen van Natuur en Bos en we zorgen voor transparantie in de loopbaanpaden van medewerkers. Dit moet ertoe leiden dat de directie en leidinggevend beter geïnformeerd zijn en daardoor meer gerichte keuzes kunnen maken.

Daarnaast wil Natuurinvest 1 miljoen € investeringskapitaal realiseren ter uitvoering van het meerjaren-investeringsplan.

RESULTAAT 2019

Nieuwe of verbeterde tools werden geïmplementeerd.

Via het project Findos 2.0 werd een belangrijk deel van de financiële procesflows geüniformiseerd en gedigitaliseerd. Dit werd gerealiseerd door de databank voor financiële dossiers te koppelen aan het boekhoudsysteem Orafin. Als gevolg hiervan werden aanzienlijke efficiëntiewinsten gerealiseerd die de transparantie van de procesflow verhogen en het risico op fouten verminderen. Tegelijkertijd werd op deze manier de basis gelegd voor een real-time budgetopvolging, die in 2020 uitgewerkt zal worden. Daarnaast werden er projectcodes geïntroduceerd die ons in staat stellen om analytisch te rapporteren over de strategische en operationele doelstellingen, net als voor specifieke projecten en programma's (LIFE, Sigma, ...). Op deze manier verhogen we de transparantie van onze budgetten en kunnen we sneller inspelen op financiële vragen en noden.

Er werden infosessies e-Delta voor gebruikers georganiseerd, waarna geconcludeerd werd dat de volledige versie niet geschikt was voor implementatie binnen Natuur en Bos. Er wordt verder gegaan met de vereenvoudigde registratie van e-Delta.

Er gebeurt een correcte en heldere opvolging van het budgetplan en het ondernemingsplan door de directieraad. Een aangepaste methodiek daarvoor werd uitgewerkt.

De opmaak van een personeelsplan, afgestemd op de behoeften van de organisatie en de

maatschappij en rekening houdend met de opgelegde personeelsbesparingen, werd opgestart en zal zijn beslag krijgen in 2020.

Gezien de prijzen op de houtmarkt een duikvlucht hebben genomen, is het niet gelukt om in 2019 een operationeel resultaat/ investeringskapitaal te realiseren van 1 miljoen euro ter uitvoering van het meerjareninvesteringsplan. Het gerealiseerde investeringskapitaal werd zelfs licht negatief (123 Keuro). Om haar missie te blijven waarmaken via investering, projecten en samenwerkingsverbanden en om ontvangsten te optimaliseren en uitgaven te beperken, stelde Natuurinvest in 2019 een besparingsplan en een aangepast investeringsplan op, en gaat het verder op zoek naar bijkomende en/of nieuwe inkomsten.

BEH 2.3 We optimaliseren de interne dienstverlening

OMSCHRIJVING VAN DE DOELSTELLING

De focus inzake interne dienstverlening ligt in 2019 op interne communicatie, logistiek, interne werking inzake financiën, juridische ondersteuning, eerstelijns HR werk, professioneel onthaal, partnership en klantentevredenheid.

We digitaliseren onze in- en uitgaande documentenstroom; rollen een correct en adequaat voorraadbeheer uit en verhogen onze klantentevredenheid.

RESULTAAT 2019

Het nieuwe postsysteem is nog niet in gebruik. Er werden in 2019 verschillende opties onderzocht, ook de CRM-systemen werden bekeken. De poststukken werden per provincie geanalyseerd en de behoefte werd in kaart gebracht. Begin 2020 wordt dit verder opgenomen.

De kledij voor de arbeiders werd ingegeven in het systeem Maximo. De werking van Maximo is nog niet goed gekend en hier zal in 2020 verder op ingezet worden.

De klantenbevraging voor de ondersteunende dienstverlening werd eind 2019 uitgevoerd, in 2020 wordt dit verder door SOD opgenomen.

Een inventaris van het materiaal van Terreinbeheer werd opgemaakt.

BEH 2.4 We maken Natuur en Bos digitaal waar nodig

OMSCHRIJVING VAN DE DOELSTELLING

In het kader van een verbeterde dienstverlening wordt de IT-werking gereorganiseerd naar het model van front office, back office en IT-office. Dit zal ons toelaten om IT dichterbij de business te brengen en vice versa. Via een reeks van strategische IT-initiatieven wordt er meer transparantie, meer bewustzijn en meer communicatie gecreëerd, met als doel samen sterkere, nauwere en meer samenwerkingsrelaties te laten groeien tussen de entiteiten en IT.

Onze frontoffice zal gebruik maken van geavanceerde methodieken en tools om de initiatie en opvolging van

projecten en services te voorzien. Daarnaast zal onze backoffice de nodige competenties inzetten om de projecten te realiseren met sterke focus op gebruik van recente en bewezen digitale technologieën.

RESULTAAT 2019

Het omvangrijke pakket IT-opdrachten en vragen werd in kaart gebracht. Een portfoliomanagement werd opgestart, waarbij de onderbouwde afweging van projecten voorgesteld wordt met behulp van bubble charts. In 2018 werden het portfoliomanagementproces en de bijbehorende applicatie opgestart voor projecten; in 2019 is dit proces uitgebreid met portfoliomanagement voor de diensten. Er werd een overzichtelijk dashboard uitgebouwd waar op maandbasis de status van de projecten en diensten kan geraadpleegd worden, zowel inhoudelijk als financieel.

In de loop van 2019 werd een dienstenportaal ingericht. De dienst bestaat enerzijds uit een ticketing systeem dat gebruikt wordt voor registratie van incidenten en de opvolging ervan in lijn met de Natuur en Bos-ICT-processen. Bovenop deze oplossing is een dienstenportaal gezet dat begin 2020 binnen Natuur en Bos geïntroduceerd wordt als single point of contact voor verzoeken (producten), problemen, escalaties, vragen, ... aan Natuur en Bos-ICT. De toepassing werd voorgesteld aan een aantal teams en afdelingen, waarbij tal van mogelijkheden werden gezien om dit ruimer in te zetten binnen Natuur en Bos.

In 2019 werd het formulier voor de aanvraag van de projectsubsidie natuur (PSN) gedigitaliseerd. Elke transactie (indiening, goedkeuring en uitbetaling) wordt nauwkeurig en ondubbelzinnig weggeschreven in de blockchainmodule. Er is ook reeds werk gemaakt van de implementatie van de PSN 2020 oproep en de Natuur in je buurt 2020 oproep in het digitaal platform. Andere belangrijke digitaliseringsopdrachten die in 2019 liepen, zijn bijvoorbeeld de mobiele app voor opvolging en registratie van beheerwerken, het digitaal platform voor jachtbeheerplannen, een digitaal platform voor aanvraag en behandeling van machtigingen voor recreatie, de digitale aanvraag en behandeling van kapmachtigingen.

Betreffende het luik gegevensbescherming, is de Algemene Verordening Gegevensbescherming ingegaan op 25 mei 2018. Alle organisaties binnen Europa dienen een verantwoordingsplicht na te komen waarbij ze moeten kunnen aantonen dat de verwerking van persoonsgegevens conform deze wetgeving verloopt. Daartoe is een 3-jarenplan (2018-2019-2020) opgemaakt, dat in uitvoering is.

BEH 2.5 We houden de risico's onder controle

OMSCHRIJVING VAN DE DOELSTELLING

We organiseren een matuur risicomanagement: risico-identificatie en – evaluatie en risicobeheer (cfr inschatting door Audit Vlaanderen)

Aanbevelingen en actieplannen van de audits worden opgevolgd.

Op vlak van procesanalyse doen we pre-implementatie-audits. Interne controle op bv. toezicht op hout-exploitatie, financiële dossiers wordt opgezet. We beheren interne procedures en richtlijnen.

We voeren het integriteitsplan uit, en volgen integriteitsmeldingen- en schendingen op.

RESULTAAT 2019

Natuur en Bos werkte haar risicomanagement verder uit. Het beleidsrapport van Audit Vlaanderen bevestigde de maturiteit van score 3 voor alle elementen van zowel de risico-identificatie en -evaluatie als de risicobeheersing.

Op basis van de risicoanalyse werd een auditplanning opgemaakt. In 2019 werden 5 interne audits uitgevoerd:

- Reguliere beheerkosten in kader van geïntegreerd natuurbeheerplan: eindrapport en actieplan.
- Werking van de natuurinspectie: eindrapport en actieplan.
- Implementatie instandhoudingsdoelstellingen en soortenbeschermingsprogramma's: analysedocument ligt voor ter bespreking, actieplan wordt begin 2020 opgesteld.
- Validatie-audit bossencompensatiefonds over databanken, controle bebossingen derden en bebossing eigen terreinen: analyse quasi afgerond, rapportering Q1 2020.
- Mislopen van inkomsten: analyse opgestart, rapportering Q2 2020

Om te garanderen dat de interne controle effectief wordt geoptimaliseerd, volgde interne audit de aanbevelingen op van alle interne audits en de audits van Audit Vlaanderen samen met de verantwoordelijke lijnmanagers.

De actuele interne procedures en richtlijnen zijn beschikbaar op intranet. Wanneer een wijziging aan de orde is, wordt in samenwerking met de kwaliteitscoördinator een nieuwe versie opgemaakt en gepubliceerd op intranet. Aanvullend wordt een communicatie per mail gericht aan de doelgroep. Nieuwe richtlijnen, procedures en instructies worden opgemaakt, geregistreerd en gepubliceerd onder de hoede van de kwaliteitscoördinator.

In de loop van 2019 werd ook aandacht besteed aan integriteit. Er werd een integriteitsplan 2019-2020 opgemaakt dat verder zal geïmplementeerd worden in 2020. In uitvoering van dit plan werden er in 2019 twee nieuwe aanspreekpunten integriteit aangeduid, die het beleid binnen de organisatie verder vorm zullen geven

en mogelijke integriteitschendingen sneller aan het licht kunnen laten brengen. Ook werd, om in voldoende capaciteit en regionale spreiding te voorzien, het huidige team van 5 vertrouwenspersonen uitgebreid met 4 bijkomende vertrouwenspersonen.

BEH 2.6 We zetten in op innovatieve projecten en processen

OMSCHRIJVING VAN DE DOELSTELLING

Natuur en Bos wil een organisatie zijn waar innovatiedenken ingebed zit in de cultuur en de werking. De structurele werking rond innovatie wordt aangestuurd vanuit het innovatiebureau, met focus voor 2019 op de realisatie van innovatieve projecten (blockchain, goudensprinkhaanprojecten, grasgoed) en experimenten inzake innovatieve financiering (crowdfunding, habitatbanking – zie ook OD 3.3).

RESULTAAT 2019

De innovatieprojecten die in 2018 werden opgestart - snoezelbos, natuuroases, kleine wildernissen, de kruideninfusie, zijn in de loop van 2019 gerealiseerd en met heel wat publieke aandacht gelanceerd. Voor het snoezelbos, de natuuroases en de kleine wildernissen is er een kompasnaald in opmaak. De interne kennisdoorstroming over deze projecten gebeurde via het intranet en de nieuwsbrieven, daarnaast werd er ook een brunchbox en een goudensprinkhaansafari georganiseerd. Tijdens deze safari bezochten medewerkers van Natuur en Bos, die mogelijk vragen zouden krijgen over deze producten, de projecten in Limburg en kregen ze ter plaatse uitleg van de projectleider.

De laureaat van 2019 "groene routes" werd als sprinkhaanproject stopgezet, maar zal opgenomen worden in een ruimere werking rond urbane natuur. Twee projecten uit de innovatieoproep 2019 werden door de directieraad weerhouden voor realisatie via de reguliere werking. Na verkennend werk voor het project 'Land Art' in samenwerking met Toerisme Vlaanderen, zal dit worden opgenomen in het ruimere kader van de Vlaamse parken (cf. regeerakkoord en beleidsnota). Het project 'revalideren in het groen' zit op schema; eerste publieke voorstelling van de tussentijdse resultaten is gepland voor voorjaar 2020.

Omdat de innovatiewerking ondertussen het stadium van pionierswerk voorbij is, wordt de stap gezet naar inbedding in de reguliere werking van Natuur en Bos. Innovatieve projecten worden gezocht voor realisatie via de werkplannen van de afdelingen. Eind 2019 is de oproep gedaan voor nieuwe projecten, de laureaten hiervan worden begin 2020 gekozen.

Het project innovatieve financiering 'Landschapsfonds Westhoek' werd na positieve evaluatie van de eerste ronde verdergezet in een tweede ronde; een derde ronde wordt voorbereid. De ervaringen zullen gebruikt worden om een verdere uitrol in andere regio's te verkennen.

© Lise Hendrickx

BEH 2.7 We zetten in op maatschappelijk verantwoord en duurzaam ondernemen

OMSCHRIJVING VAN DE DOELSTELLING

We trachten in al onze activiteiten maximaal rekening te houden met de impact op de maatschappij en het natuurlijk milieu. Maatschappelijk verantwoord en duurzaam ondernemen is immers een doelstelling die horizontaal moet doorwerken binnen de organisatie. Kernwoorden zoals beheer FCS-groepscertificaat, beheer en vergroenen van het wagenpark, maatschappelijk verantwoorde vrijwilligerswerking en duurzaam aankopen capteren momenteel de lopende en voor 2019 geplande processen en projecten.

Om een maximale en coherente werking te realiseren, moeten we een globaal kader hebben om de impact van Natuur en Bos op de maatschappij en het natuurlijk milieu in kaart te brengen, te managen en te integreren in al onze doelstellingen. Positieve impact op maatschappij en milieu moet een expliciet ondernemingsdoel worden. Hierbij wordt steeds meer het internationaal referentiekader van de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen van de Verenigde Naties als bedrijfskompas gebruikt. Dit, in combinatie met het opzetten van partnerschappen met andere actoren uit de samenleving die MVDO onderschrijven, moet de impact vergroten.

RESULTAAT 2019

Natuur en Bos werkt verder aan het FSC-certificeren van Vlaamse bossen via het Natuur en Bos-groepscertificaat.

In 2019 werden zo'n 2600 ha nieuwe bossen FSC-gecertificeerd. Tegenover 2018 (1700 ha) betekent dit een stijging met 53%.

Ook in het kader van het Vlaams klimaatactieplan werden belangrijke stappen gezet. Zo werd op 14 mei een samenwerkingsovereenkomst afgesloten tussen het Vlaams Energiebedrijf en Natuur en Bos waarbij een masterplan energie wordt opgemaakt. De eerste fase, opmaak van een patrimoniumanalyse, is afgerond. In een tweede fase wordt een on-sight doorlichting uitgevoerd om op basis van een dynamisch actieplan en strategisch implementatiepad een investeringsplan voor de komende 20 jaar uit te werken.

Voor vergroening van de mobiliteit werd uitvoering gegeven aan een belangrijk deel van het vervangingsplan van het wagenpark. Via het aankoopprogramma 2019-extra waarbij 19 vervuilende voertuigen werden vervangen door 19 elektrische wagens werd de gemiddelde ecoscore voor de betrokken voertuigen van 54 naar 86 opgetrokken. Het proefproject bij de natuurinspecteurs en de boswachters om een belangrijk deel van hun autokilometers af te leggen met e-fietsen, is positief geëvalueerd en wordt het komende jaar uitgerold voor de volledige doelgroep.

Een duurzaam beleid vraagt om een beslissingskader voor het vaststellen van projecten en nieuwe processen waarin meetbare duurzaamheidscriteria meegenomen worden. De aanbesteding van een voorziene opdracht rond een methodiek om MVDO in kaart te brengen, te managen en te integreren in de Natuur en Bos-werking werd uitgesteld en zal hernomen worden in 2020. Niettemin werd duurzaam aanbesteden toegepast via

een concurrentiegerichte dialoog voor een duurzame, goedkope en innovatieve valorisatie van Natuur en Bos-natuurmaaisel. Hierbij werd volop ruimte gelaten aan de markt om duurzame toepassingen met natuurmaaisel te ontwikkelen en als selectiecriteria mee in rekening te brengen bij het toekennen van de opdracht.

BEH 2.8 Internationale samenwerking

OMSCHRIJVING VAN DE DOELSTELLING

Het internationaal milieu-, natuur- en bosbeleid (Europees en multilateraal niveau) is richtinggevend voor het beleid in Vlaanderen, vormt een belangrijke basis voor het juridisch kader en levert een belangrijk aandeel van de uitvoeringsbenaderingen, instrumenten en maatregelen. Vaak is dit internationaal beleid opgehangen aan bredere multilaterale processen, zoals duurzame ontwikkeling. Het is dan ook opportuun om actief in te zetten op de participatie in en opvolging van internationale fora en processen van thema's waar Natuur en Bos een belang bij heeft. De activiteiten om deze doelstelling in uitvoering te brengen zijn:

- Deelname van Natuur en Bos en Natuurinvest aan de Europese en internationale fora in kaart brengen;
- Participeren aan en uitvoeren van de internationale processen om bij te dragen aan de beleidsvorming en afstemming met de regionale karakteristieken en bijzonderheden in Vlaanderen te verzekeren;
- Vertaling van de Europese en internationale beleidslijnen en standpunten in het Natuur en Bos-beleid en implementatieplanning;

- Realisaties en kennis bij Natuur en Bos actief uitdragen en valoriseren, en waar opportuun netwerken creëren, en daarmee Vlaanderen op de internationale kaart zetten;
- Via de netwerking op internationale fora en de deelname aan spin-off conferenties of denktanks de uitwisseling van ervaring, kennis en innovatie stimuleren;
- Inzetten op valorisatie van samenwerking om ecologische, sociale en economische win-wins te creëren;
- Impactanalyse van acties en deelname aan processen om opportuniteit en intensiteit van inzet te evalueren.

RESULTAAT 2019

De geactualiseerde tabel met de internationale fora waaraan Natuur en Bos deelneemt geeft nu eveneens informatie over de doelstelling, frequentie van overleg en interne terugkoppelingen voor elke structuur op nationaal, Europees en mondiaal niveau waarin wij actief zijn.

Themaspecifieke rapporteringen over deelname in internationale processen of lopende projecten zijn opgenomen onder de OD's waaronder de betreffende thema's of projecten uitgevoerd worden.

De uitwerking van een methodiek voor de impactanalyse van deelnames aan internationale processen werd uitgesteld tot 2020.

ONZE MENSEN

BEH 3.1 We zetten in op leiderschap en vakmanschap

OMSCHRIJVING VAN DE DOELSTELLING

We erkennen de cruciale rol die leidinggevendenden spelen in het realiseren van de doelstellingen van de organisatie enerzijds en het versterken van competenties en welbevinden van de medewerkers anderzijds.

We ondersteunen de 4 rollen van een leidinggevende: leider, manager, coach, ondernemer. Het leiderschap van Natuur en Bos is erop gericht om openheid, wendbaarheid, daadkracht, vertrouwen en professionaliteit te versterken, zowel van de medewerkers als van de organisatie. Het draagt op die manier fundamenteel bij aan de cultuur van de organisatie.

Vanuit die overtuiging wordt samen met medewerkers en leidinggevendenden een visie op leiderschap opgemaakt, afgestemd op de waarden van de organisatie. De leidinggevendenden ondersteunen deze gedeelde visie over leiderschap en dragen ze uit in hun dagelijks handelen. Het kader van doelstellingen, rollen, verantwoordelijkheden, vaardigheden en beslissingsruimte is duidelijk en door iedereen gelijk begrepen en toegepast. Leidinggevendenden worden in hun opdracht ondersteund door een gamma aan instrumenten, ontwikkeld voor en door leidinggevendenden. Ze hebben inzicht in gebruik van die instrumenten en ontwikkelen hun leiderschapsvaardigheden door vorming en kennisdeling, begeleiding en coaching, inspiratiesessies en supervisie.

Het vakmanschap van de leidinggevendenden vindt vertaling in de professionaliteit van de medewerkers. De ondersteuning van professionaliteit start bij het in kaart brengen van zowel de ontwikkelingsnoden van de organisatie als die van de individuen en teams. Vanuit de strategische uitdagingen worden generieke actuele en culturele organisatienoden gedetecteerd en beantwoord. Anderzijds wordt vanuit talentgesprekken en teambegeleidingen ingezet op individuele ontplooiing, job- en teamcrafting, kennisdeling. Deze twee kanten komen samen in vormingsplannen

die opgevolgd en bijgestuurd worden vanuit een open feedbackcultuur gericht op ontwikkeling, innovatie, wendbaarheid en samenwerken.

Nieuwkomers krijgen expliciete inwerktijd en een aangepast (individueel) trainingsprogramma binnen een uitgebouwd onboardingproces.

RESULTAAT 2019

In het traject “werken aan leiderschap” werd een aantal leiderschapsprincipes concreet gemaakt. In 6 werven werd gewerkt rond het optimaliseren van de projectwerking, coaching van leiders, het optimaliseren van de interne communicatie en het versterken van de band tussen Natuur en Bos en de bredere samenleving. Op de leiderschapstop van september 2019 werden de producten voorgesteld aan de leidinggevendenden en werd hun feedback en medewerking gevraagd. De resultaten van de werven zullen in januari 2020 mee verwerkt worden in een verdere verfijning van de visievorming van toekomstig leiderschap bij Natuur en Bos.

Naast het traject “werken aan leiderschap” werd het reguliere leiderschapstraject gecontinueerd, waar leidinggevendenden met elkaar konden netwerken, geïnspireerd werden door een aantal sprekers en zijn ze ook aan de slag gegaan rond storytelling.

In 2019 werd het vormingsplan geactualiseerd. Door een gesystematiseerde bevraging van alle entiteiten, werden vormingsbehoeften geïnventariseerd en daar waar het kon geclusterd. Dit werd uitgewerkt in een strategisch vormingsplan waarvoor de directieraad ook het vormingsbudget goedkeurde.

Binnen de HR-afdeling werd het project rond nieuwkomers afgerond en geïmplementeerd.

BEH 3.2 We zorgen dat medewerkers veilig en met goesting komen werken

OMSCHRIJVING VAN DE DOELSTELLING

Het in 2017 goedgekeurde plan “Welzijn 2020” geeft concrete invulling aan de uitgangsvraag voor het welzijnsbeleid van de organisatie: “hoe zorgen we er samen voor, dat jij en je collega’s met goesting komen werken?”. Natuur en Bos neemt het welzijn van haar werknemers heel serieus en zet volop in op een actieplan om haar medewerkers met goesting te laten werken. In de toekomst wordt ook het veiligheidsplan hierin geïntegreerd.

Daarnaast is het zeer belangrijk dat de werknemers hun job op een veilige en verantwoorde manier kunnen uitoefenen. In het verleden werden daartoe al heel wat inspanningen geleverd, maar het werk is nog niet af. In 2019 zal een nieuw globaal preventieplan voor de periode 2019-2023 opgemaakt worden. Hierin worden de krijtlijnen van het veiligheidsbeleid van Natuur en Bos vastgelegd. Deze krijtlijnen worden vervolgens vertaald in concrete actiepunten, die opgenomen worden in de jaarlijkse actieplannen.

Aangezien het globale preventieplan opgebouwd is uit de 7 welzijnsdomeinen, die we ook terugvinden in het welzijnsplan (dat eind 2019 afloopt), zullen we een nieuw, geïntegreerd welzijnsplan opmaken, waarvan het globale preventieplan een onderdeel is.

RESULTAAT 2019

In 2019 werd extra menskracht ingezet op veiligheid. Dat heeft geresulteerd in een versnelling van de uitvoering van het globale preventieplan. Er werd ook een nieuw preventieplan 2019-2023 opgemaakt en goedgekeurd. Het welzijnsplan 2017-2019 werd afgewerkt, een nieuw welzijnsplan is in opmaak

BEH 3.3 We werken aan een cultuur die past bij onze doelstellingen

OMSCHRIJVING VAN DE DOELSTELLING

We zijn als organisatie maatschappelijk betrokken en zetten in op het creëren van meerwaarde vanuit natuur. We tonen ons daartoe luisterbereid en hebben in al onze activiteiten oog voor de noden en belangen vanuit de samenleving. Aangezien we leven in een maatschappij en omgeving die voortdurend in evolutie is, ontwikkelen we ons ook verder als een wendbare organisatie die open staat voor verandering en vernieuwing. Dit blijkt uit ons interne organisatie en personeelsbeleid, maar evenzeer uit de manier waarop we instaan voor onze opdracht.

Zorgzaamheid voor mens en omgeving staan hierin. We combineren deze waarden met een professionele attitude en resultaatgerichte aanpak.

RESULTAAT 2019

Naast de inspanningen op vlak van leiderschap (zie BEH 3.1) en veranderingstrajecten (zie BEH 3.2) bouwden we verder aan een open en zorgzame cultuur door de opmaak van een vernieuwd integriteits- en diversiteitsplan.

Natuur en Bos had begin december 2,89 % mensen met een arbeidshandicap in dienst, we benaderen daarmee dicht het streefcijfer van 3%. Het integriteitsplan loopt tot eind 2020 en zit op spoor.

GGW heeft ingezet op een flexibel en motiverend werkklimaat dat ontwikkelruimte biedt voor elk van de medewerkers en dat hun expertise en inzet maximaal waardeert en valoriseert. Duidelijke afspraken over rollen, overleg en teamwerking werden gemaakt.

Er werd geïnvesteerd in poolwerking: de GEO-pool werd opgestart en eigenaarschap begint te ontstaan. De mogelijkheden van een expertenpool en een pool van informatiebeheerders worden afgetast.

Interne mobiliteit is ondertussen vanzelfsprekend geworden bij het invullen van vacatures.

3. Doelstellingen opgelegd door regeringsafspraken

AANBEVELINGEN AUDIT VLAANDEREN

Audit Vlaanderen valideerde in het beleidsgericht rapport 2019 voor 4 aanbevelingen de status gerealiseerd.

Natuur en Bos heeft een globale maturiteitsscore van 3 voor haar risicomanagement en dit voor alle elementen van zowel risico-identificatie en -evaluatie als van de risicobeheersing. Voor de aanbeveling "opvolging van de telecomfacturen" geeft Audit Vlaanderen de status lopend: er werd een afsprakenkader opgemaakt maar de effectieve controle kon slechts één keer uitgevoerd worden. Dit had te maken met 2 factoren: het goedkeuringsproces van het afsprakenkader (definitieve goedkeuring van het afsprakenkader gebeurde eind september 2018 op het EOC) en een probleem met de beschikbaarheid van de gegevens wegens VO-overschakeling naar een andere provider. Deze aanbeveling is de enig overblijvende aanbeveling voor ANB. Het volgende beleidsrapport zal kunnen vastgesteld worden dat het afsprakenkader verder verduidelijkt is en consequent is opgevolgd.

In 2019 evalueerde Audit Vlaanderen, in opvolging van onze risicoanalyse, het thema "belanghebbendenmanagement". Ze brachten inherente risico's in kaart en gingen voor de 5 belangrijkste risico's na of Natuur en Bos over de nodige controlemaatregelen beschikt. Audit Vlaanderen oordeelde dat deze inherente risico's voldoende onder controle waren. Er werden geen aanbevelingen geformuleerd.

PERSONEELSBESPARINGEN EN KERNTAKENPLAN

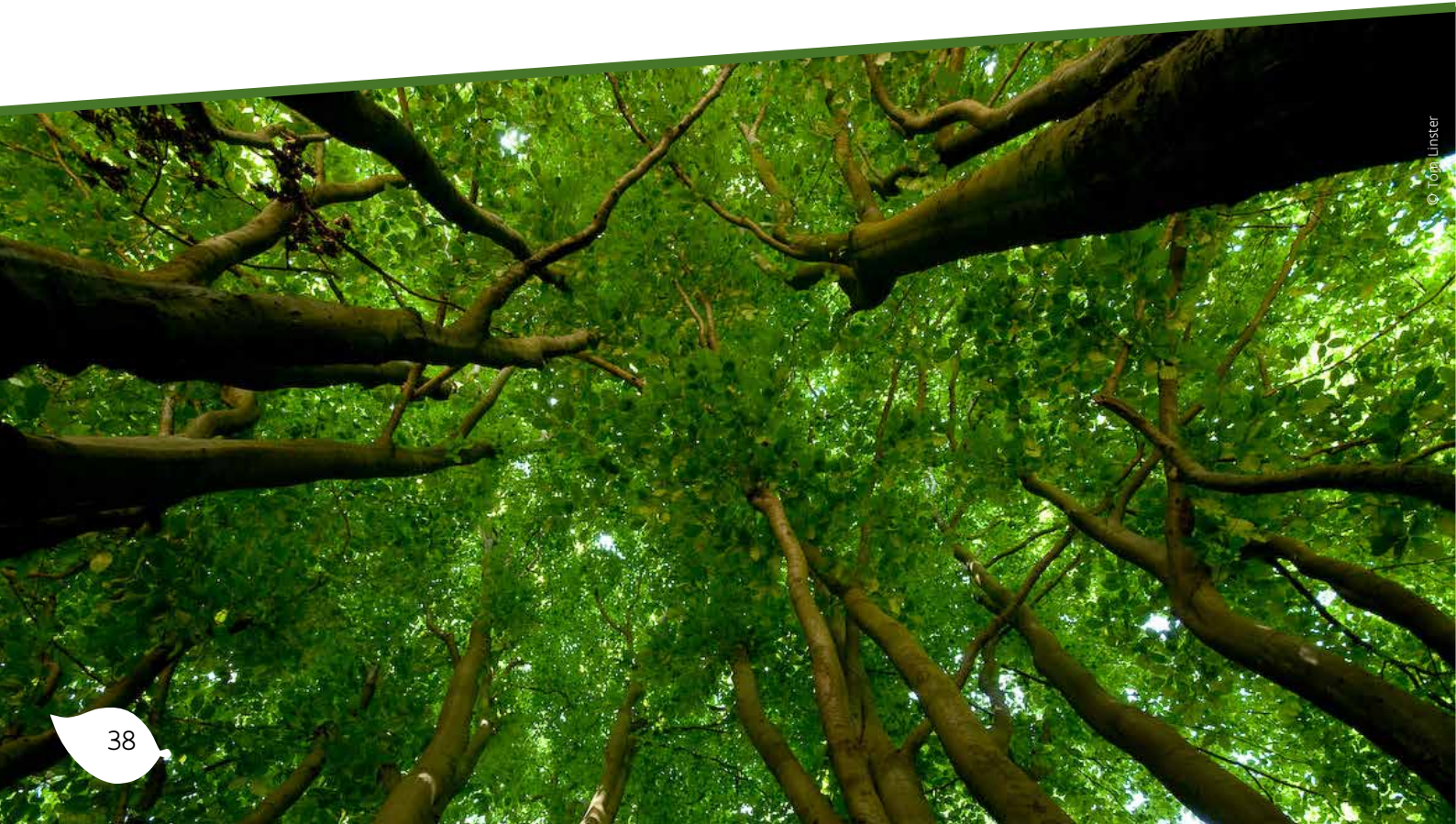
Het Vlaams Regeerakkoord 2019-2024 legt een volgende personeelsbesparingsronde op. In de besparingsronde in de voorbije legislatuur diende Natuur en Bos haar personeelsbestand af te bouwen met 87 koppen tot een totaal van 700 koppen. In de periode van 1/1/2019 tot 31/12/2024 zal Natuur en Bos nogmaals 34 koppen moeten besparen, tot een totaal van 666. Parallel hiermee wordt een besparing op de apparaatskredieten van 1.768.000 EUR opgelegd.

Het wordt dan ook een uitdaging voor Natuur en Bos om te blijven inzetten op wat nodig is en de dienstverlening op een kwaliteitsvolle wijze te kunnen verzorgen.

In het licht van deze besparingen en het kerntakendebat werd daarom in 2019 gestart met het opmaken van een nieuw en afgeslankt personeelsplan, rekening houdend met de beleidsprioriteiten en de maatschappelijke verwachtingen. Ook werd de organisatiestructuur aangepast, om efficiëntiewinsten te kunnen boeken en beter te kunnen inspelen op de wijzigende omstandigheden en verwachtingen naar Natuur en Bos.

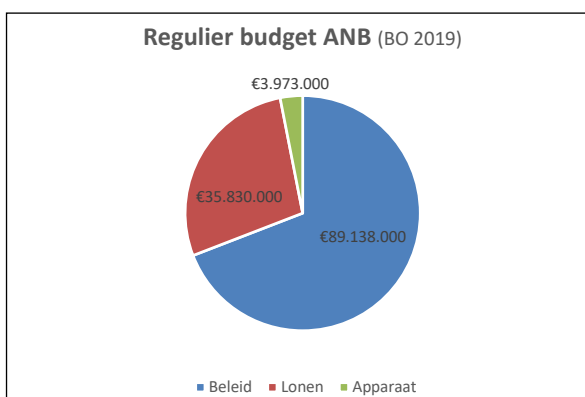
KLIMAATDOELSTELLINGEN

Zie hiervoor OD 3.5

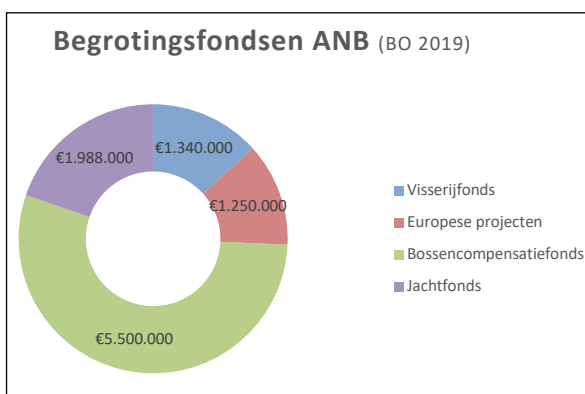

4. Budget 2019

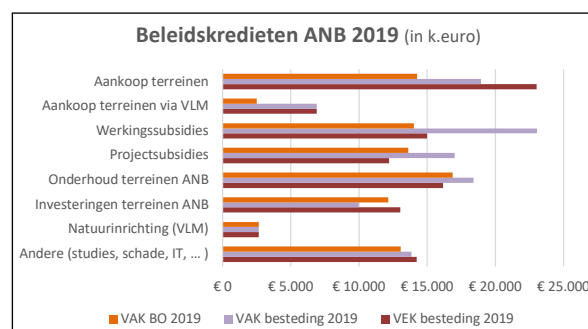
De begroting van Natuur en Bos wordt op twee manieren gefinancierd. Het reguliere budget wordt toegekend via de begrotingsdecreten die goedgekeurd worden door het Vlaams Parlement en kan opgedeeld worden in 3 grote categorieën: lonen, apparaatskredieten en beleidskredieten. Bij de begrotingsopmaak 2019 (BO 2019) werden op deze manier de volgende budgetten toegekend aan Natuur en Bos.

Daarnaast beheert Natuur en Bos ook enkele begrotingsfondsen, die gefinancierd worden door specifieke ontvangsten. Deze ontvangsten bepalen hoeveel uitgaven er gedaan kunnen worden binnen het begrotingsfonds. Meer specifiek gaat dit over het Jachtfonds, het Visserijfonds, het boscompensatiefonds en het fonds voor EU-gefinancierde projecten.

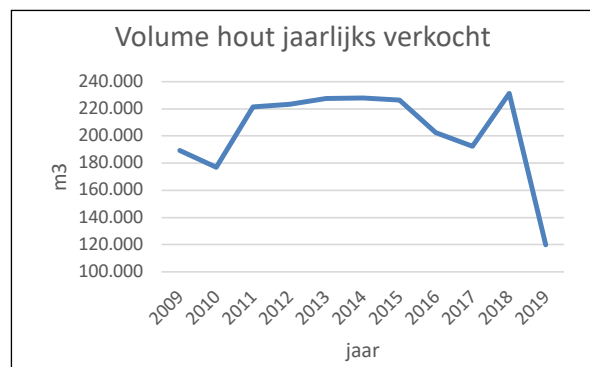
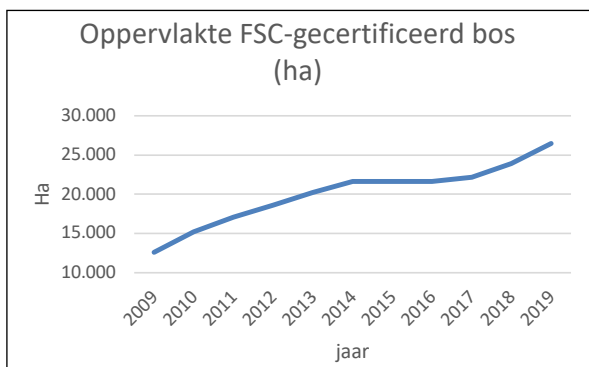
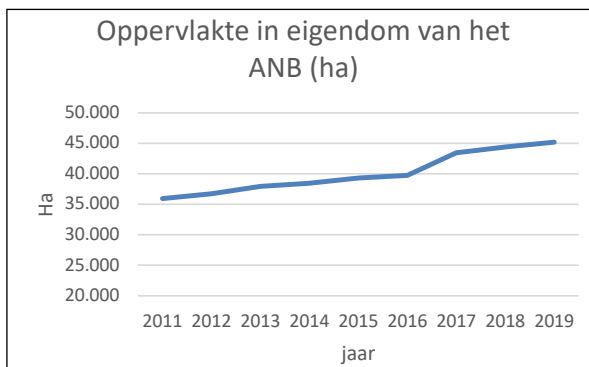
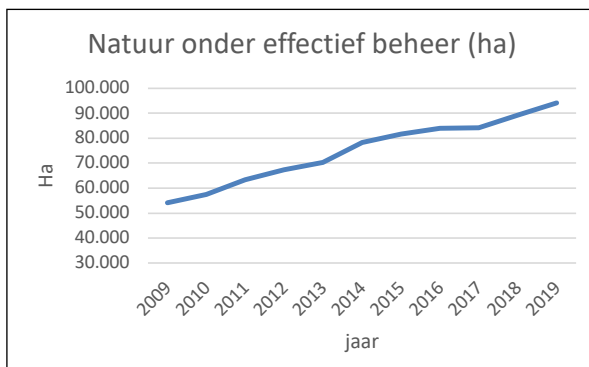

Doorheen het jaar zijn er echter nog bijkomende beleidskredieten toegekend aan Natuur en Bos. Daardoor heeft Natuur en Bos uiteindelijk meer dan €20 mio extra verbintenissen kunnen aangaan (VAK) ten opzichte van wat oorspronkelijk werd voorzien in de begroting. Vooral op het vlak van werkingssubsidies, projectsubsidies en aankopen van terreinen werd er aanzienlijk meer vastgelegd.

Daarnaast zijn ook heel wat engagements van de voorbije jaren gerealiseerd in 2019. Dit kan afgeleid worden uit de VEK-besteding, wat een weergave geeft van de effectieve betalingen. Zo werden er voor €23 mio terreinen aangekocht door Natuur en Bos (exclusief Bossencompensatiefonds) en voor €13 mio investeringen op terrein gerealiseerd.

5. Kencijfers en indicatoren

Kencijfer	Verantwoordelijke	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Biodiversiteit												
Totale oppervlakte (ha) Vlaamse natuurreservaten (VO)	Johnny Cornelis	6.658	6.680	6.680	6.680	6.680	6.680	6.680	6.680	6.680	6.606	6.583
Totale oppervlakte (ha) erkende natuurreservaten (derden)	Peter Willegghems	13.862	13.921	14.695	15.119	16.318	17.817	18.263	18.692	18.312	19.164	21.872
Totale oppervlakte (ha) bosreservaten (VO)	Johnny Cornelis	2.783	3.001	3.012	3.060	3.094	3.134	3.186	3.186	3.186	3.186	3.186
Oppervlakte (ha) natuurdomein met goedgekeurd beheerplan, maar nog niet erkend (VO)	Johnny Cornelis					503	2.077	2.077	2.077	2.086	2.086	2.008
oppervlakte (ha) parken in eigendom Vlaamse overheid met beheerplan (volgens criteria Harmonisch Park- en Groenbeheer)	-	124	124	124	124	124	124	124	124	124	124	124
oppervlakte (ha) parken van derden met beheerplan (volgens criteria Harmonisch Park- en Groenbeheer)	-	13	28	344	514	663	690	722	722	722	722	722
oppervlakte (ha) bossen in eigendom van derden met uitgebreid beheerplan (volgens criteria duurzaam bosbeheer)	Peter Willegghems	11.070	13.724	16.582	19.286	19.918	23.636	25.730	26.789	27.304	29.401	29.783
oppervlakte domeinbossen met bosbeheerplan (VO, buiten de bosreservaten) in ha	Johnny Cornelis	9.795	10.164	12.057	12.833	13.685	14.710	15.401	16.265	16.330	16.108	16.022
oppervlakte (ha) militair domein met goedgekeurd beheerplan	Johnny Cornelis	9.835	9.835	9.835	9.835	9.415	9.415	9.415	9.415	9.415	9.415	9.415

oppervlakte natuurbeheerplan type 2 in ha	Johnny Cornelis																	1.312	2.534
oppervlakte natuurbeheerplan type 3 in ha	Johnny Cornelis																	696	945
oppervlakte natuurbeheerplan type 4 in ha	Johnny Cornelis																	382	973
Natuur onder effectief beheer (cumulatieve som van bovenstaande categorieën)		54.140	57.477	63.329	67.451	70.400	78.283	81.598	83.950	84.159	89.202	94.167							
Totale oppervlakte bos in Vlaanderen (volgens Boswijzer 2.0)	Carl Deschepper	164.489 ha (+/- 6.370ha)			167.221 ha (+/- 6.094ha)			164.263 (+/- 5.899 ha)											
Aantal lopende natuurinrichtingsprojecten	Maarten Reynaert	17	16	17	15	13	15	14	15	15	14	16						14	16
Totale oppervlakte VEN in ha	Nele Hardies	89.331	88.972	89.577	89.318	90.087	90.521	91.796,47	92.211	91.802	92.976	92.962							
Totale oppervlakte natuurverwingsgebied in ha	Nele Hardies	3.059	3.203	3.203	3.203	4.089	4.337	4.997,09	5.084	5.569	5.615	6.279							
Totale oppervlakte Speciale Beschermingszones in ha	Nele Hardies	166.187	166.187	166.187	166.187	166.322	166.322	166.322	166.322	166.322	166.322	166.322							
- Habitatrichtlijngebied in ha		101.891 (38 SBZ-H)	104.888	104.888	104.888	105.017	105.018	105.019	105.020	105.021	105.021	105.021							
		98.243 (24 SBZ-V)	(38 SBZ-H)	(38 SBZ-H)	(38 SBZ-H)	(38 SBZ-H)	(38 SBZ-H)	(38 SBZ-H)	(38 SBZ-H)	(38 SBZ-H)	(38 SBZ-H)	(38 SBZ-H)						(38 SBZ-H)	(38 SBZ-H)
- Vogelrichtlijngebied in ha			98.243	98.243	98.243	98.243	98.243	98.243	98.243	98.243	98.243	98.243							
			(24 SBZ-V)	(24 SBZ-V)	(24 SBZ-V)	(24 SBZ-V)	(24 SBZ-V)	(24 SBZ-V)	(24 SBZ-V)	(24 SBZ-V)	(24 SBZ-V)	(24 SBZ-V)						(24 SBZ-V)	(24 SBZ-V)
Totale oppervlakte Ramsar-gebieden in ha	Nele Hardies	5.572	5.572	5.572	5.572	5.572	5.572	5.572	5.572	5.572	5.572	5.572						5.572	5.572

Totale oppervlakte in beheer bij het ANB in ha	Bert Vantiegghem		73.644	74.385	76.946	79.204	80.509	80.733	82.604	85.284	87.368	88.725
Percentage ANB-domeinen met een goedgekeurd beheerplan	Johnny Cornelis					49%	53%	55%	60%	60%	58%	1
Totale oppervlakte domeinen in medebeheer in ha	Bert Vantiegghem	30.597	30.597	30.597	32.487	33.412	33.856	33.811	34.265,5	35.956	36.292	36.813
- openbaar bos		20.770	20.770	20.770	22.464	23.445	23.889	24.004	24.556,5	24.993	25.325	25.255
- militaire domeinen		9.827	9.827	9.827	9.967	9.967	9.967	9.807	9.709	10.962	10.967	11.558
Totale oppervlakte met beheeroverdracht naar het ANB in ha	Bert Vantiegghem			7.840	7.683	7.883	8.204	8.350	5598	5.844	6.628	6.710
Totale oppervlakte in eigendom van het ANB in ha	Bert Vantiegghem			35.948	36.776	37.909	38.449	39.354	39.784	43.484	44.448	45.203
Aantal soortenbeschermingsprogramma's in uitvoering	Koen Driesen						1	5	9	9	17	21

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Aantal erkende vogelopvangcentra	11	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
Aantal erkende wildbeheerseenheden	177	184	180	183	183	182	184	187	184	184	181
Aantal adviesvragen INBO						79	60	34	30	23	33
Beleving											
Aantal toegangspoorten domeinen	16	16	16	16	15	11	9	9	9	9	9
Aantal erkende permanente speelzones	419	444	451	470	499	515	544	603	696	726	739
Oppervlakte natuur met een toegankelijkheidsregeling	433,2	1.556,59	3.083,84	7.074,11	15.485,98	27.340,78	32797	36.580	38.475	39.824	45.859
Waarde van natuur											
Totale oppervlakte gecertificeerd bos in ha	12.602	15.188	17.070	18.646	20.258	21.605	21.605	21.605	22.177	23.894	26.472
Totaal aantal jachtverloven en jachtvergunningen	13.073	12.746	12.890	12.952	12.921	12.915	12.950	13.235	13.258	13.264	13.233
Totaal aantal visverloven	60.956	58.338	61.519	62.574	64.643	67.554	65.913	64.109	63.504	62.081	57.388
Volume hout (m³) dat jaarlijks wordt verkocht	189.400	176.990	221.374	223.368	227.762	228.026	226.575	202.485	192.299	231.381	119.907
Aantal erkende exploitanten en kopers van hout	315	305	331	317	320	336	330	334	306	307	286
Aantal zaadboomgaarden van het ANB	75	77	79	80	80	99	99	74	107	107	107
Return ecosysteemdiensten ANB-domeinen					440-900 miljoen euro						

Organisatie	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Totaal aantal opgemaakte Processen-Verbaal	878	815	709	583	547	656	665	582	492	516	465
Aantal medewerkers van het agentschap (31/12)	825	805	804	790	785	780	747	740	745	708	691
Aantal VTE van het agentschap (31/12)	759,25	720,65	730,75	721,4	712,45	705,4	685,17	697,38	686,05	653,35	646,71
% vrouwen topkader	50%	50%	50%	50%	50%	50%	50%	50%	50%	100%	100%
% vrouwen in middenkader	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	33%	33%	25%
% personen met migratieachtergrond	1,1%	1,2%	1,5%	1,4%	1,3%	1,8%	1,9%	5,4%	NG	5,91%	volgt
% personen met arbeidshandicap	1,6%	1,5%	1,4%	1,5%	1,3%	1,3%	1,3%	1,6%	2,1%	2,0%	2,90%

